

Vysoká škola CEVRO Institut

Veřejná správa v Číně

Bc. Soňa Kodetová

Diplomová práce

Praha 2012

Vysoká škola CEVRO Institut

Katedra práva a veřejné správy

Veřejná správa v Číně

Bc. Soňa Kodetová

Studijní program: Veřejná správa

Studijní obor: Veřejná správa

Jméno vedoucího diplomové práce:
Prof. JUDr. PhDr. Michal Tomášek, DrSc.

Diplomová práce

Praha 2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně, uvedla v ní všechny použité prameny a zdroje, které jsou uvedeny v seznamu použité literatury, a v textu řádně vyznačila jejich použití.

V Praze dne 12. 4. 2012

.....
Bc. Soňa Kodetová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce panu prof. JUDr. PhDr. Michalu Tomáškoví, DrSc. za trpělivost, podnětné připomínky a metodické vedení při zpracování této práce a za čas, který mi v této souvislosti věnoval.

Rovněž děkuji panu prof. JUDr. Dušanu Hendrychovi, CSc. za vstřícnost a zkonkretizování tématu této práce.

Děkuji také své rodině a přátelům za podporu a pochopení pro můj obdiv k Číně, včetně umožnění mých poznávacích pobytů v této zemi.

5. Abstract

Diploma thesis named „Public administration in China“ aids to analyse of current status of public administration in China. Its main tasks are to focus on China transformation or similarities with the western type of civil society and to try to detect to which level the imitation of democratic procedures are able to produce fruitful results in such a specific and very different cultural environment. After 1989 China has become an unique phenomenon which seems to negate entirely all stereotypes and formulas familiar to the world so far. Chinese society is emancipating and many aspects are turning away from former ideology. At the same time, thanks to its fast developing economy, China become a world power player. Based on these observations, diploma thesis attempts to map the current status of public administration through the optics of our democratic approaches and to compare different attitudes in this field. The topic covers first of all ongoing reforms in the PRC that are and will be further bringing many changes and new trends into the boisterously also represents a worldwide competitor thanks to its developing economy. My diploma thesis starts from these statements, surveys the current status and works up the theme in accordance with our democratic aspects and compares these different attitudes of public administration. This diploma thesis studies the ongoing reforms in China that bring and will bring many changes and new trends into boisterously developing civil society. Though many continuing undemocratic practices are unacceptable for us, we cannot, however, assess China only via prism experience with socialism of our own. It is necessary to reflect on reality and look at this country with bright new eyes.

Klíčová slova:

Čína, dynastie, reformy, právní systém, Čínská lidová republika, Ústava ČLR, Komunistická strana Číny, veřejná správa, nositelé a vykonavatelé, Státní rada (Ústřední lidová vláda), administrativní členění ČLR ,

Použité zkratky:

ČLR	Čínská lidová republika
VSLZ	Všečínské shromáždění lidových zástupců
KS	Komunistická strana
ČLPPS	Čínské lidové politické poradní shromáždění
DPP	Demokratická pokroková strana (Tchaj-wan)
KTM	Nacionalistická strana – Kuomintang (Tchaj-wan)
DAB	Demokratická aliance (Hongkong)
Common Law	Britský právní systém (Hongkong)
LP	Liberální strana (Hongkong)
Basic Law	Základní zákon – miniústava Hongkongu
Contract Law	Contract Law of Peoples Republic of Cina z roku 1999
CIETAC	China International Economic a Trade Arbitration Commision
LP	Liberální strana
ZAO	Zvláštní administrativní oblasti
ZEO	Zvláštní ekonomické oblasti
WTO	Světová obchodní organizace (World Trade Organization)
BOT	Výstavba – správa – předání (Build – Operate- Transfer)

OBSAH

Prohlášení	3
Poděkování	4
Abstract	5
Klíčová slova/Použité zkratky	6
Úvod	8
1. Vývoj správního práva v Číně	10
1.1. Bájný státní útvar Sia (asi 2200 – asi 1760 př. n. l.)	10
1.2. Státní útvar Šang (asi 1760 – asi 1025 př. n. l.)	11
1.3. Státní útvar Západní Čou (asi 1025 – 771 př. n. l.)	12
1.4. Státní útvar Východní Čou (221–206 př. n. l.)	13
1.5. Dynastie Chan (206 př. n.l. – 220 n. l.)	14
1.6. Dynastie Tchang (618–907)	16
1.7. Dynastie Ming (1368–1644)	19
1.8. Dynastie Čchingů (1644–1911)	19
1.9. Čínská republika (1911- 1949)	22
1.10. Čínská lidová republika (1949–2012)	24
2. Současná čínská veřejná správa	36
2.1. Nositelé (subjekty) a vykonavatelé.	36
2.2. Ústava ČLR z r. 1982	36
3. Administrativní a územní členění Číny	46
3.1. Geografie a základní statistické údaje	46
3.2. Administrativní členění ČLR	48
3.3. Provincie ČLR	48
3.4. Autonomní oblasti	50
3.5. Samosprávná města	54
3.6. Zvláštní administrativní oblasti (ZAO)	56
3.7. Zvláštní ekonomické oblasti (ZEO)	62
4. Čínská ekonomická reforma a její perspektiva	66
5. Závěr	72
6. Seznam použité literatury a zdrojů	78
7. Seznam map, schémat a příloh	80

Úvod

Cílem magisterské práce nazvané „Veřejná správa v Číně“ je analyzovat vývoj veřejné státní správy v Číně. Veřejná správa zde vznikla před více než dvěma tisíci lety a v průběhu let se výrazně nezměnila. Dynastie se střídaly, a i když měly snahu správu věcí veřejných přizpůsobovat svému vládnutí, na zaběhnutém principu příliš neměnily.

Magisterská práce je zaměřena na vývoj správního práva v dějinných souvislostech. Dynastií Tchang byl nastartovaný nejen zlatý věk čínského práva, ale také první propracovaný systém správního práva. Přínos znamenala správní reforma, která v sobě zahrnovala triádu mocí. V podstatě nešlo o dělbu moci, jak ji známe z evropských politicko-právních učeních. Vzhledem ke skutečnosti, že soudní moc byla součástí moci výkonné a zákonodárné, panovník je měl pevně ve svých rukou. Existence dalších dvou mocí kontrolní a zkušební je ve své podstatě do dnešních dnů unikátním systémem. Vytvořením dobře fungujícího administrativního aparátu se složitým systémem vertikálně členěného byrokratického systému je vidět snaha o řízení státního útvaru na dobře propracovaném teoretickém základě. Praktická politika se z něj následně utvářela a prokázala v průběhu tisíciletí svou životaschopnost až do dnešních dnů.

Prvky právních systémů čínských dynastií se prolínají a přes období, kdy byla snaha měnit zaběhnuté normy správy věcí veřejných, přetrvávají její základy dodnes. Nezměnily na tom nic ani doby nedávno minulé, protože všichni císaři i novodobí vládci Číny mají jedinou touhu, a to ovládat lidové vrstvy pomocí kontrolních mechanismů, které jim vyhovují v daných podmínkách. Ty se v zatím průběhu dějin nemění.

Vládnoucí Komunistická strany Číny má i nadále postavení elity národa a v rukou veškerou moc. Čína po „otevření se světu“ vnímá své setrvání na konzervativních základech marxismu jako brzdu současného vývoje, zvláštním způsobem se pokouší reformovat státní systém a hledá nějakou „třetí cestu“. Čínská vláda má snahu používat ekonomiku jako mocensko-politický nástroj, a to už není v intencích marxismu. V této souvislosti se podíváme na Zvláštní ekonomické oblasti, kterými Čínská lidová republika prosazuje své pojetí ekonomického rozvoje. Zvláštní administrativní oblasti zase řeší složité otázky autonomie určitých oblastí. Částečně lze také vidět určitou snahu o návrat ke konfuciánsko-legislativní tradici, včetně zavedení určitých kontrolních mechanismů dohlížejících na vládní garnitury. V Číně, kde stále přetrvává paternalistický způsob

myšlení milionu obyvatel, je snadné pro vládnoucí garnituru držet svou pozici a dávat obyvatelstvu pouze to, co je nezbytně nutné. Dnešní čínský občan je na státní moc zvyklý, bez ní by se cítil vykořeněný, má zájem se podílet na dynamické proměně společnosti, je na ni patřičně hrdý, demokracii příliš nerozumí a jeho společenské a sociální postavení je pro něj synonymem ekonomické prosperity. Bude zajímavé sledovat, jak si s tím poradí mladá generace, která vyrostla už ve zcela jiných podmínkách. Změnit stávající systém je o to složitější, že populaci Číny tvoří skoro dvě miliardy obyvatelstva s rozdílným pojetím životního stylu. Nevíme, jestli se bude dařit držet stávající systém státní správy v daných mezích. Náznaky odporu k zavedeným mechanismům v některých přímých místních volebních obvodech existují a jsou tvrdě potlačovány. Čína po roce 1989 je nicméně unikátní fenomén, který se zatím zdá být naprostým popřením zaběhnutých stereotypů. Čínská společnost se emancipuje a v mnoha aspektech se odklání od dřívější ideologie. Zároveň představuje celosvětového hráče díky své prudce rozvíjející se ekonomice. Z toho bude vycházet diplomová práce, která chce zmapovat daný stav správy věcí veřejných v Čínské lidové republice z pohledu demokratického pojetí a ukázat odlišné přístupy v této oblasti. Téma pojednává především o probíhajících reformách v Číně, které přinášejí a přinesou ještě řadu změn a nových trendů do bouřlivě se rozvíjející občanské společnosti. Přetrvávají zde sice nedemokratické praktiky, které jsou pro nás nepřijatelné, ale na druhé straně není možné nahlížet na Čínu pouze prismatem našich zkušeností se socialismem. Je nutné poznat realitu a podívat se na tuto zem zcela novými očima.

Pro zvolení tématu této diplomové práce pro mne, jako autorku, byla rozhodující návštěva Čínské lidové republiky v letech 2007 a 2010. Během svých dvou pobytů jsem měla možnost konzultovat tuto tematiku na českém velvyslanectví a na dvou univerzitách se zajímavými a erudovanými osobnostmi při vzájemném setkávání. Inspirující bylo pro mne poznávání každodenního života čínských obyvatel až po velkolepou světovou výstavu EXPO 2010 v Šanghaji. Měla jsem také možnost poznat díky české ambasádě kulturní život a účastnit se akcí našich i čínských umělců. Neobyčejným zážitkem byly také návštěvy na univerzitách a setkávání s čínskými profesory a studenty. Díky tomu jsem měla příležitost podívat se na dnešní Čínu ze všech možných úhlů a neviděla jsem pouze nehluboký zkrácený obraz.

1. Vývoj správního práva v Číně

Určit časový vývoj čínského práva je těžké. Tradiční čínský kalendář je nejen starší, ale současně jiný díky počítání času. Šedesátileté cykly určené podle „nebeských kmenů“ a „pozemských větví“ byly zavedené v Číně odhadem od roku 2637 př. n. l. Čínská historiografie používá rovněž letopočty našeho kalendáře, i když se nedají přesně určit kritéria pro naši terminologii starověku, středověku a novověku.¹ Starověk můžeme zařadit do období starých orientálních říší a Západořímské říše, od III. tisíciletí př. n. l. až do zániku Římské říše v V. století n. l. Historický vývoj na území dnešní Číny má nepřetržitou kontinuitu pět tisíc let a vývoj čínského práva je dlouhý skoro čtyři tisíce let a před cca 2000 lety se datuje vznik kodifikovaného systému veřejné státní správy.

Od počátku čínských dějin je vidět snaha vytvořit dobře fungující administrativu včetně úsilí o řízení státu založeném na teoretických základech. Vládcí své právo vládnout udržovali pomocí rituálů a silné armády. Vycházelo se také z různých náboženství, filozofie, fungovala zde už i praktická politika. Nepříliš osobní model vlády, se složitým systémem vertikálně členěného byrokratického systému, prokázal během tisíciletí velkou životaschopnost.

1.1. Bájný státní útvar Sia

Zhruba kolem roku 2200 př. n. l. v Číně prvá čínská dynastie vytvořila státní útvar Sia, který znamenal vznik mocenského systému a práva. Bájný státní útvar Sia byl pravděpodobně prvobytně pospolnou společností, i když v písemných materiálech jsou zmínky o otrocích a válečných zajatcích. Existují spory, zda Čína byla už v tomto období otrokářský stát. V historickém kontextu je Sia první dědičnou dynastií se smíšeným právem psaným, obyčejí a precedenty. Rozsáhlé kodifikace „*Kodexu chánů*“ psaného práva veřejného obsahovaly příkazy panovníka, precedentní právo včetně krutých trestů, obyčejové právo a absolutní nedotknutelnost starých právních norem. Subjektivní právo nebylo známé a to představuje největší rozdíl mezi čínským a západním právem. Působila

¹ TOMÁŠEK, Michal. *Dějiny čínského práva*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1190-0, periodizace dějin čínského práva

zde dvojí moc trestně represivní /institut 5 trestů hlavní tresty: smrt a tělesné tresty, vedlejší: bití, nošení jednobarevných oděvů a vyhnanství/. Právní hledisko se odvozovalo od morálního a právní vztah vznikal pouze při porušení právních norem. Vlastnictví mělo dvě vztahové stránky - pozitivní a negativní. Pozitivní se projevovala v možnostech nakládat s věcí dle svého uvážení a negativní znamenala vyloučení jiných osob z působení na tutéž věc. Analogie s římským právem je na místě, i když nebylo dosaženo dokonalých institutů římského práva.

1.2. Státní útvar Šang

Období státu Šang je nejstarším státním útvarům s jistou propracovanou strukturou moci. Z archeologických nálezů vyplývá, že mezi určitými zemědělskými oblastmi se vytvářela spolupráce a ta založila podmínky k vzniku státního útvaru s hlavním sídlem. Zjednodušeně řečeno, budováním nových měst se prohluboval vliv ústřední moci na provincie. Státní správa se začala formovat v Číně ve státě Šang v letech 1760 až 1025 př. n. l. Charakterem se dal nazvat otrokářským státem.² Otroky se stávali váleční zajatci a obyvatelé, kteří byli odsouzeni a ztratili veškerá práva. Vzniká dualismus soukromého a veřejného práva, vlastnických a dědických vztahů. V tomto reformním období existovala první normotvorba, státní správa začala vydávat závazná nařízení. V případě jejich porušení nebo nedodržení se ukládaly tresty (*Tresty císaře Tchanga – smrti, tělesný, vězení, vyhnanství, kastrace*). Panovník byl nejvyšším soudním orgánem, postupně soustřeďoval veškerou moc ve svých rukách a tím se formovala ústřední státní správa. „Na ústřední úrovni si panovník státu Šang postavil vedle sebe rádce (*paj-kuan*), kteří mu měli pomáhat při rozhodování a při řízení země. Postupným vývojem se jejich funkce měnila z funkce poradní na funkci řízení jednotlivých odvětví: 1 / vnitřní správu (*čen-wu-kuan*), 2/ záležitosti náboženské (*cung-ťiao-kuan*), 3 rolnické záležitosti (*š-wu-kuan*), v prvním jmenovaném se vytvořil zárodek správy s funkční působností, ve dvou dále jmenovaných se pak vytvořil zárodek správy s působností odvětvovou“.³

² PALÁT, Augustin. *Čínská lidová republika*. Praha: Svoboda, vydání I, 1970. ISBN 25-104-70, s. 92.

³ TOMÁŠEK 2004, s. 30.

1.3. Státní útvar Západní Čou

Doba Západní Čou nastala po dobytí státu Šang, znamenala vrchol otrokářství a následné upevnění centralizace posílením státní správy. Postavení panovníka se dostalo do roviny příbuzenství s nebesy, označil se „synem nebes“ a „podnebesím“ byla jeho říše. Panovník vydával normativní akty (nařízení, rozhodnutí a příkazy), dodržovaly se obyčej „*Obřady doby Čou*“. Vytvořil se systém soukromého práva, který se udržel do konce císařství a ovlivnil systém občanského práva za první republiky. Tento systém je složený ze *tří obyčejových okruhů: 1/ věcná práva, 2/ obligace, 3/ dědické vztahy*. Obchod byl rovněž založen na obyčejí a otázky vlastnictví movitého majetku byly řešeny formou individuálního přivlastňování. Veškerá půda byla v rukou panovníka, ale existovalo i občinnové vlastnictví. Moc rodových občin nebyla právem uznávaným ani nezávislým.⁴ Západní Čou převzala koncepčně šangský model státní správy, ale změnila názvy a organizaci správních orgánů. Nejvyšším výkonným orgánem se stala trojice úředníků (*san-kung*) a jeden z nich úředník (*s'-chou*) řídil soudnictví. Odvětvovým systémem správy (nástupnictví, formulování panovníkových nařízení, duchovními otázkami atd.) byla pověřena šestice úředníků tzv. (*lio-čchingů*) a dalších pět úředníků spravovalo vojsko, půdu, daně, veřejné práce a státní správu s dosazováním svých oddaných úřednických kádřů. Územní členění navazovalo na změnu mocenských vztahů a bylo odrazem té skutečnosti, že čouský panovník si přivlastnil veškerou půdu a eliminoval pravomoci lenních pánů. Země byla rozdělena na tři hlavní okruhy, které se členily na nižší územně správní celky:

1/ *Centrum (čung) - hlavní město a okruh cca 200 čínských mil*

2/ *Okruh (t'iao) - 200 až 500 čínských mil od hl. města - dělení na okresy (siang) a dvorce (jeden okres asi 12 500 dvorců)*

3/ *Území je od hranice 500 čínských mil – dvoustupňové dělení na 6 oblastí (suej) a 5 újezdů (sien)- jeden újezd zahrnoval 2500 dvorů⁵*

⁴ TOMÁŠEK 2004, s. 51.

⁵ TOMÁŠEK 2004, s. 51.

Vertikální výstavba orgánů státní správy včetně soudních orgánů odpovídala územně správnímu členění. Soudní orgány tvořily specializované orgány státní správy, které byly její součástí, a jako celá státní správa byly podřízené panovníkovi. Systém soudních orgánů byl hierarchicky rozdělený na ústřední a místní úroveň. Soudní řízení je ovládané dispoziční zásadou tzn. zahájením jen na podnět v trestním i civilním procesu. Písemná formy podnětu a složení soudního poplatku, uplatnění zásady dvoustrannosti (žalující a žalovaná strana), skládání přísahy, výslechy, důkazní řízení a následné nalézací řízení. Možnost podat odvolání na principu kasační stížnosti, kterou nejvyšší soudní orgán (*s'-chou*) přezkoumával a vynesl rozhodnutí ve věci. Trest smrti mohl být změněn pouze panovníkem.⁶

V období válčících států (771-221 př. n. l.) se v Číně vytvořilo několik jednotlivých států a nejvýznamnější změnou je uvolnění systému otroctví včetně vlastnického vztahu k půdě. Majetková diferenciacizace, ochrana před zásahem do práv jednotlivce, institut pachtů a vznik feudálních vztahů, jsou nejvýznamnější faktory vývoje státnosti a práva. Myšlenkový obzor Konfucia (asi 551-479 př. n. l.) jako filozofický základ morálky, etiky a ideologie znamená snahu o přirozený pořádek společenských vztahů včetně správy věcí veřejných. Konfuciovo učení přebírají další následovníci např. moisté, legisté, taoisté a učení jin a jang, které s různými obměnami tvoří filozofické poselství i dnešním generacím.⁷

1.4. Státní útvar Východní Čou

Východní Čou (221-206 př. n. l.) krutovládce Čchin Š'-chuang potlačil všechny snahy o roztříštěnost, sjednotil říši a uskutečnil celou řadu reformních kroků k posílení jeho neomezené moci vytvořením centralistické vlády s dokonalou exekutivou prostřednictvím byrokratického systému. V roce 688 př. n. l. zavádí územní reorganizaci státní správy. První jsou okresy a do jejich čela postavení úředníci vysílání z centra. V té době jsou

⁶ TOMÁŠEK 2004, s. 53.

⁷ TOMÁŠEK 2004, s. 59.

vyhlášeny první zákony, umožňují se soukromé vlastnictví půdy s následným děděním a vybíráním pozemkových daní. Zavedením jednotné měny, měř a vah a sjednocením znakového písma se uskutečňuje řada reforem sloužících k posílení neomezeného vlivu císaře. Nově zavedené přísné zákonodárství, ve kterém dominoval trestní zákoník (kruté tresty) sloužilo k upevnění státní moci. Byly zavedené nové netělesné tresty např. zbavení domovské příslušnosti, vystěhování, pokoření (ostříhání vlasů) a majetkový trest (sankce). Existoval systém odměn, který podporoval špiclování a denunciantství.⁸ Území bylo rozdělené na kraje (prefektury) pod přísným dohledem migrujících úředníků. Hlavním městem se stal Sie-jang a císař donutil ožebračenou aristokracií usídlit se v něm, aby ji měl pod dohledem.⁹

Kodex Čchinu: tato znamenitá kodifikace práva je pro nás zajímavá ze systémového a obsahového hlediska úpravou státní správy. Okruhy tvoří: státní správa financí, mýtného, živností, pracovních vztahů, měř a vah, vojenství, soudnictví, školství a půdních vztahů. Řešení organizace ústřední správy vycházelo z dřívějších úprav, pouze se v systému tří nejvyšších úředníků vyčlenil jeden a stal se jakýmsi ministerským předsedou. Odvětvová správa byla v rukou devíti úředníků např. matrika, justice, vojenství, daně a další okruhy působnosti. Kodex se textově dochoval jako „*Čchingské proužky bambusu (Čchin-t'ien)*“ na kterých je zaznamenaný v roce 227 př. n. l.¹⁰

1.5. Dynastie Chan

Dynastií Chan (206 př.n.l.-220 n. l.) založil rolnický syn Lio Pang a vytvořil na určitou dobu velmi silný politický, ekonomický a kulturní celek. Chánský stát se inspiroval principy čchingského státního zřízení, které zdokonalil a dopracoval tento systém do té míry, že jeho principiální funkčnost byla zachovaná až skoro do pádu císařství. Chánským přínosem v budování čínského právního systému bylo rozšíření používání soudních precedentů a propracování systému státní správy, včetně zavedení institutu státních

⁸ TOMÁŠEK 2004, s. 82.

⁹ OBUCHOVÁ, Eubica. *Číňané 21 století Dějiny-tradice-obchod*. Praha: Academia, nakladatelství AV ČR. Vydání 1., 1999. ISBN 80-200-0641-9 s. 54.

¹⁰ TOMÁŠEK 2004, s. 83.

zkoušek. Správní právo převzalo funkci zkušební související s výběrem státních úředníků. Státní zkoušky představovaly možnost podílet se na výkonu státní moci, prokázat schopnost působit ve státní správě. Možnost uplatnění byla velkým motivačním stimulem pro nemajetné vrstvy, i když větší šanci měly vrstvy majetné. Chánská doba se vyznačuje vznikem velmi mocné vrstvy státních úředníků. Pro systém císařských zkoušek císař založil palácové učiliště a jeho posluchačům po složení císařských zkoušek a následné praxe byly svěřovány významné úřednické funkce. Úspěch znamenal postup mezi elitu a výběr zjišťoval, zda jsou to lidé kvalifikovaní, vzdělaní a také iniciativní. V zájmu mocných rodů bylo udržet si vliv a moc, obojí realizovaly dosazováním svých členů do vysokých úřednických postů. Velký důraz byl kladen na loajalitu vůči nadřízeným a poslušnost vůči císaři. Císař rovněž ustanovoval kontrolní instituci císařských cenzorů, kteří dohlíželi na činnost místních správ, jsou vysíláni císařem do jednotlivých oblastí a mají oprávnění podávat zprávy přímo císaři. Vedle úředníků se prosazuje také silná vrstva eunuchů., kteří zastávají vysoké funkce úřednické, císařských rádců, vojevůdců admirálů a v budoucnu jsou to právě oni, kteří často jsou strůjci bytí a nebytí císařských říší. Číňané mají své jméno Chánové odvozené právě od Chánské říše.¹¹

Zachováním osvědčeného čchingského systému státní správy zůstal na nejvyšší úrovni výkonný správní orgán, v územním členění byla provedena určitá změna v systému krajů. Model státní správy (kraje, okresy a obce) v zásadě přetrval s menší reformou za dynastie Tchang až do doby založení republiky. Byrokratická správní střediska ovládaná podřízenými císaři odesílala pravidelné zprávy o místním dění a administrativě. Hlavní snahou císaře bylo zabránit vzniku bohaté a silné místní aristokracie. Veškerá místní správa musela být loajální vůči trůnu. Stát měl pod kontrolou i hospodářství, určoval ceny a vybíral daně odváděné přímo císařské pokladně. Dynastie Chan vládla čtyři století, za tuto dobu vzrostl počet obyvatel, vznikla dominantní bohatá horní vrstva.¹² Provázanost s úřednictvem bohaté vrstvě zaručila vliv a místní nezávislost. To byla také příčina pádu dynastie, kdy následně posílil regionální vliv díky slabému císaři a utlumil centrální moc. Barbary šířené nové náboženství sehrálo rovněž svoji roli. Tady je vhodná paralela, podobné to bylo s pádem římské říše. V následném období se ústřední moc roztříštila a

¹¹ OBUCHOVÁ 1999, s. 54-57.

¹² FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*. Praha: nakladatelství Lidové noviny. 2010. 1. vydání, dotisk 3, ISBN 978-80-7422-007-4, s. 42.

kolem Nankingu vzniklo šest jižních dynastií. Jednota postupně přicházela až s dynastií Suej (581-618) a Tchang (618–907). Megalomanská dynastie Suej ztratila vládu díky velkému plýtvání energií i prostředky.¹³

1.6. Dynastie Tchang

Doba dynastie Tchang a jejího vládnutí (618-907) se dá považovat za zlatý věk čínské kultury a čínského práva. Toto období by si zasloužilo samostatnou diplomovou práci a dá se konstatovat, že čínský právní systém dosáhl světové proslulosti a ovlivnil natrvalo právní systémy soudních zemí. Tato práce se bude zabývat především správním právem vzhledem k zvolenému tématu diplomové práce. Komplexní změna systému správního práva a nová kodifikace „*Šest tchangských zákoníků*“ (*Tchang lio tien*) vycházela ze staročínského pojetí šesti odvětví správy a byla naplněna novým obsahem. Byla zřízena tato specializovaná ministerstva:

- 1/ ministerstvo pro státní správu
- 2/ ministerstvo rodiny
- 3/ ministerstvo obřadů
- 4/ ministerstvo vojenství
- 5/ ministerstvo financí
- 6/ ministerstvo trestů (nová organizace justice)
- 7/ ministerstvo veřejných prací¹⁴

*„Tchangský systém ministerstev se s menšími a přechodnými změnami udržel téměř až do konce císařství, tedy do konce XIX. století, kdy byl posledními vládci dynastie Čching reformován“.*¹⁵

Triáda mocí byla následným přínosem správní reformy, i když v pravém slova smyslu nešlo o dělbu moci výkonné, zákonodárné a soudní, jak ji známe z evropských právně politických učeních. Vzhledem k tomu, že soudní moc byla součástí moci výkonné a zákonodárnou moc držel ve svých rukou panovník, výkonná moc v sobě zahrnovala i tyto dvě položky. Důležité další dvě moci jsou v tchangském pojetí moc kontrolní a zkušební.

¹³ OBUCHOVÁ 1999, s. 57.

¹⁴ TOMÁŠEK 2004, s. 147.

¹⁵ TOMÁŠEK 2004, s. 147.

Kontrolní moc vykonával tzv. „cenzorát“ nezávislý kontrolní úřad s inspektory, kteří měli působnost na celou státní správu včetně územně správních jednotek. Cenzorát vykonával kontrolní činnost rovněž nad moci soudní, která spadala do kompetence státní správy. Zkušební moc měla na starost výchovu a výběr vhodných kandidátů na státní úřednické funkce. Jako ve všech systémech ani čínský nebyl ušetřen korupce a dost velkou roli sehrály osobní známosti.¹⁶

V této sféře se v podstatě nic nezměnilo dodnes. Půdní reforma měla také velký vliv na úkony státní správy. Existuje komparatistické hledisko srovnatelné s našim pozůstatkem po nevolnictví. Věcné plnění mohlo nahradit povinnost služebního poměru k vlastnictví. Recepte toto právního systému byla vtělena do dalších právních systému v Asii v různých podobách a akceptacích. Reformátorské období státu v sobě skrývalo mnoho problémů. Nejprve přišly ekonomické problémy a také státní správa se stávala postupně nefunkční. Hledalo se řešení k nápravě. Moc zkušební, která měla na starosti výchovu a výběr vhodných kandidátů na státní úředníky, se potýkala s dvěma myšlenkovými proudy. Jedním byl pragmatický proud, který preferoval možnosti řešení, chtěl nejen poukázat na problémy, ale hlavně najít cesty k nápravě. Ukázalo se, že pouhé memorování textů a pouček nečiní úřednictvo schopným, ale potřebují mít také schopnosti uplatnění v praxi. Státní aparát měl být výkonnější a levnější. Snahy o reformu se neseťkaly s úspěchem, protože působily příliš radikálně a narušovaly zaběhnutou strukturu moci. Nevycházely z tradic čínského myšlení, uctívání odkazu předků a následného působení na morálku úředníků. Uspěl proto druhý myšlenkový proud návratem ke klasickému učení konfucianství a vytvoření systému, jehož základ tvoří rozum, řád a zákon. Součástí je přirozený pořádek, jenž v souladu s kosmickou energií a tvořivými silami pomocí taoistických principů jin a jang, dává jednotu, i když jeho podstata je dualistická. Systém administrativy čínského státu dosáhl téměř dokonalosti, když se uskutečnily mechanismy kontrolní a zkušební. Systém vydržel v skoro nezměněné formě do vzniku republiky, navíc byl schopen odolávat tlakům aristokratických oligarchií a dalších zájmových skupin.¹⁷ Zahraniční obchod řídil tributární systém, což znamenalo, že každý cizí státní útvar a město muselo nejdříve poslat poselství ke dvoru. Poslové museli současně s produkty svých zemí

¹⁶ TOMÁŠEK 2004, s. 149-151.

¹⁷ TOMÁŠEK 2004, s. 149.

uznávat čínskou suverenitu písemně. Císař jim dával dary v hodnotě přineseného zboží a tento systém fungoval velmi dlouho v podstatě až do konce císařství.¹⁸

Přicházející období nazývaná také jako „**Pět dynastií a deset království**“ (907-979) se vyznačují nájezdy různých kmenů, které zde vládly. Střídali se nejen vládci, ale také vlivy různých náboženství až po výrazné ekonomické reformy. Systémy řízení státu se příliš neměnily, změnily se pouze některé oblasti soukromého práva vlastnictví půdy, díky snaze vládců ovládat jejím prostřednictvím obyvatelstvo. Přerozdělováním v dobách mírů byla snaha nastartovat nový hospodářský růst. Novinkou bylo také zavedení depozitních certifikátů, předchůdcům papírovým peněz tzv. „létající peníze“ stvrzenky na výměnu a přepravu zboží a hotovosti. Existovaly také „potravinové lístky“ pro vojáky odvelené do bojů, aby s sebou nemuseli nosit s sebou zásoby do vzdálených oblastí.¹⁹ Poprvé v dějinách Číny se stal císařem bývalý generál Čao Kchuang-jin vybraný svými důstojníky, a po letech válek se vrátil k tchángskému systému. Stávající administrativu přeorganizoval nahrazením vojenských vládců civilními úředníky včetně jejich opětovného podřízení ústřední administrativě.²⁰

Dvanácté století se vyznačovalo rozdělením čínského území na několik samostatných státních celků a následná okupace mongolskými kmeny pod vedením Kublaje znamenala, že se Čína ocitla pod její nadvládou na dalších sto let. Mongolské kmeny se výboji postupně zmocnily rozsáhlého území až k jihovýchodní Asii a začlenily oblast Tibetu do čínského území. Mongolové se od začátku snažili při správě tak rozsáhlé a vyspělé země využít osvědčenou čínskou civilní správu. Obsadili nejvyšší vládní pozice svými lidmi a poradci z různých národů včetně Evropanů. Číňané ztratili veškerá práva, postavení a politický vliv. Mongolové měli snahu naučit se spravovat tuto vyspělou agrární zemi, ale snaha nestačila. Dlouhodobě nebyli schopni udržet stávající stav, stát zchudnul, časté emise následně znehodnotily měnu, Číňané se vrátili ke kovovým mincím. Nepokoje na sebe nenechaly dlouho čekat a vůdcem rebelie se stal buddhistický mnich Ču Juan-čang, syn z chudé rolnické rodiny. Podařilo se mu dobýt zemi, mongolský císař byl donucen uprchnout.²¹

¹⁸ OBUCHOVÁ 1999, s. 61.

¹⁹ OBUCHOVÁ 1999, s. 61.

²⁰ OBUCHOVÁ 1999, s. 62.

²¹ OBUCHOVÁ 1999, s. 66.

1.7. Dynastie Ming

Zakladatel slavné dynastie Ming (1368- 1644) Ču Juan-čang zavedl pořádek v ústřední administrativě, obnovil systém státních zkoušek a díky převedením nejdůležitějších ministerstev pod osobní kontrolu získal nejrozsáhlejší pravomoci, jakými kdy císař disponoval. Peking se stal hlavním městem, bylo zde vybudované sídlo císařů tzv. „Zakázané město“. Nastal rozkvět hospodářský, kulturní a politický včetně snahy o aktivní zahraniční politiku.²²

1.8. Dynastie Čchingů

Poslední vládnoucí dynastie v Číně byla původu Mandžuského, která sice převzala čínské tradice, ale současně si zachovávala etnickou výlučnost a nadřazenost. Vytvořila tzv. korouhevní systém zřízením osmi korouhví mandžuských, osmi mongolských a následně i osmi čínských.²³ Princip korouhví je druh feudálního rytířstva ovládaného určitými rody s přístupem k úřadům placeným státem. Mandžuská nečínská dynastie Čching vládla v Číně v letech (1644-1911). Administrativa byla mandžusko-čínská, hlavní pozice zastávali nejen Mandžuskové, ale také Číňané pokud prošli náročnými zkouškami. Nikdy nesměli zastávat nadřazené funkce a jejich šlechtický původ nebyl dědičný. Prvním nejmocnějším císařům Kchang-si a Čchien-lung podařilo obnovit moc Číny v dřívějších hranicích a posílit svůj vliv v Tibetu. Číňané ze začátku těžko nesli okupaci Mandžuy a určitá jejich podřízenost nejen v oblasti vnějších znaků má původ v této době (např. cop na vyholené hlavě a mandžuský kroj). Pro nás je velmi zajímavé, jakým způsobem se implementovali Mandžuskové do čínské struktury vlády, kde převzali nejen vnitřní správní systém, ale navíc časem veškeré atributy čínské kultury, způsob života, chovali se konzervativněji než Číňané, protože připouštěli pouze ortodoxní konfuciánské názory a cenzurou se snažili bránit šíření nových myšlenkových proudů. Tvůrčí činnost byla utlumena a rozvíjela se pouze historizující a sběratelská tvorba. V období dynastie Čching

²² OBUCHOVÁ 1999, s. 68.

²³ OBUCHOVÁ 1999, s.70-71.

nastalo dlouhé období míru, ekonomická stabilita znamenala stagnaci. Hospodářská prosperita vedla také k enormnímu nárůstu populace, země nebyla schopna přelidněnost zvládnout a uživit tolik lidí. Čína nebyla propojena se světovým děním a zůstala proto dlouho imunní vůči raným fázím kapitalismu. Čína nebyla také ušetřena koloniální expanze světových mocností, především Anglie, které se nedařilo obchodně proniknout na čínský dvůr. Vyvrcholí to první opiovou válkou (bylo jich několik).²⁴ Čína nechala spálit bedny s opiem a doplatila na následně prohranou válku nerovnoprávnou smlouvou a musela nejen odevzdat Hongkong Anglii, ale také otevřela pět svých přístavů pro anglické obchodní zájmy. Další mocnosti se také domáhají svých obchodních zájmů za stejných podmínek, které má Anglie. Čína se dostává do problémů, nezvládá řešení a ztrácí jednu pravomoc za druhou. Do toho se snaží Japonsko posílit svůj vliv a po první čínsko-japonské válce získává některá privilegia a především území Tchaj-wanu. Pronikání dalších světových mocností (Německo, Rusko, USA) podřizováním teritorií Číny a zasahováním do jejich pravomocí, vzbuzovaly odpor nejen čínských lidí, vedoucích vrstev, ale i císařského dvora. Čína nezůstala ušetřena také rozmáhajícího se světového expansionismu především Anglie, ale i dalších zemí.

Konzervativní postoj poslední čínské císařovny bránící se reformám vyústil ve všeobecnou snahu o změnu formy společenského systému. Císařovna následně částečně ustoupila a slíbila v září roku 1906 zavedení konstituční monarchie a provedení reformy systému státní správy. Místo tradičních šesti ministerstev se v rámci této reformy mělo zřizovat jedenáct ministerstev:

1. zahraničních věcí	7. spravedlnosti
2. civilní služby	8. zemědělství
3. vnitřních věcí	9. průmyslu a obchodu
4. financí	10. pošt a spojů
5. obřadů a školství	11. závislých držav
6. války ²⁵	

²⁴ PALÁT 1970, s. 104.

²⁵ TOMÁŠEK 2004, s. 213-228.

Po smrti císařovny Cch'-si nastoupil na trůn císař Suan-tchung, známý jako poslední císař. Na nátlak urychlil císařovnou vyhlášený devítiletý program příprav konstitučního zřízení a územní samosprávy. V roce 1909 se zřizuje provinční shromáždění a v roce 1910 ustanovuje Národní shromáždění, které mělo studovat návrhy a podílet se na přípravě nové ústavy. Následně v letech 1909–1910 probíhala částečná územně správní reforma, která zaváděla samosprávu v městech, trhovách střediscích, venkovských městech, dále okresech a prefekturách. Správní reforma se nepodařila a selhala.²⁶

Konec XIX. století znamenal nevyhnutelnou reformu všech oblastí společenského života včetně čínského právního systému. Pokus o reformu zvanou „sto dní reformem“ nevyšel, ale uvedl do pohybu reformu právního řádu. Částečně novelizovaná sbírka zákonů z roku 1740 vyšla roku 1910 pod názvem *Platné trestní zákony velké dynastie Čchingů*. Zahrnuje v sobě nejen trestní zákony, ale rovněž ustanovení jak občanskoprávní, tak i správně právní povahy. Velmi intenzivně se pracovalo na přípravě nových kodifikací občanského a obchodního zákoníku. Po vzoru německého a japonského byl vypracován návrh **občanského zákoníku**, který se měl skládat z části v následném pořadí: všeobecná ustanovení, závazková práva, věcná práva, rodinné vztahy a dědické právo. Obchodní zákoník byl vyhlášen v roce 1905, nabyl účinnosti v roce 1907 s těmito ustanoveními: 1. všeobecná ustanovení o obchodnících, 2. obchodních společnostech, 3. ustanovení o úpadku.

Na základě návrhu trestního zákona a následnému posouzení občanského soudního řádu se provedla moderní reforma čínské justice, bylo zřízeno ministerstvo spravedlnosti, nezávislý nejvyšší soud, následně byl přijatý zákon o organizaci justice, jenž zaváděl princip nezávislosti soudů na exekutivě. Složitost zavést reformy byla především v přežívajících strukturách dva tisíce let starých soudů, kde soudce byl současně statním úředníkem podprefektem s třemi dalšími podřízenými asistenty právníky.²⁷

²⁶ TOMÁŠEK 2004, s. 226-228.

²⁷ TOMÁŠEK 2004, s. 226-228.

1.9. Čínská republika

Vyhlášením Čínské republiky 29. prosince 1911, konečně došlo k abdikaci mandžuské dynastie Čching. Zakladatel Čínské republiky Sunjatsen, vynikající politik, se inspiroval myšlenkami J. J. Rousseaua a chtěl zavést v Číně princip národní svobody, nikoliv jednotlivců. Nemohl uspět vzhledem k čínským tradicím, kde jednotlivec znamená méně než celek. Jeho myšlenky obsahovaly směřování k principům rovnosti národnostní, politické a ekonomické. Teorie, kterou vypracoval, rozdělila společnost na dvě skupiny: první soustřeďují v rukou státní moc a druzí lidovou moc. V praxi to znamenalo, že lid má právo volit a odvolávat své zástupce, právo podávat podněty a na referendum, ale nikoliv podílet se na řízení státu.

Státní moc se skládala z tzv. **pěti mocí:**

1. moc výkonná
2. moc zákonodárná
3. moc soudní
4. moc kontrolní
5. moc zkušební

Sunjatsen byl proti mechanickému přijímání systému tří mocí /zákonodárná, výkonná soudní/, tento systém se mu nezdál postačující. Specifikem bylo, že připojil k nim rovněž moc kontrolní a zkušební. Vrátil se tím o tisíciletí zpátky. Byl to moderní přístup a dokonce dnes se dochází k názoru, že klasická triáda dělby moci je překonána a inspirace čínským právem by stála za úvahu.

Nová republika se ale vyznačuje permanentními spory o představu nového státu, dvacátá léta jsou ve znamení značné rozporuplnosti a nedotaženosti Sunjatsenova programu, a tím předznamenávají omezenost cílů při reorganizovaní čínské společnosti. Zhoubný vliv na Sunjatsena a jeho myšlenky mělo rozhodnutí inspirovat se myšlenkami Sovětského svazu se všemi dalšími následky. Sunjatsen sice nepodlehł komunistické myšlence třídního boje, ale ztotožnil se s užitečností komunistických metod, a byl dokonce ochotný akceptovat spolupráci komunistů v boji za národní věci. V září se pokusil dovést „svou revoluci do konce“ a spojil se Kominternou.²⁸ Nastala éra sovětských poradců,

²⁸ FAIRBANK 2010, s. 322.

Kuomintang zahájil reorganizaci podle sovětského vzoru. Vytvořil místní stranické buňky a následně delegoval své zástupce na stranické sjezdy. Sunjatsenova reformní teorie o rozvržení moci do pěti složek se také neuskutečnila. Čankajšek sice nesl mravní vůdcovství v duchu konfuciánských doktrín, nicméně jeho administrativa byla neschopná. Japonská osmiletá okupace (1937-1945) velké části Číny znamenala nejen silnou vlnu nacionalismu, ale především složitý a těžký život obyvatelstva. Situace začala využívat Komunistická strana Číny (dále jen „KS“), která posilovala svůj vliv a to díky Mao Ce-tungovým systematickým získáváním moci v určitých oblastech. Počínšťování marxistické terminologie bylo jenom malým zlomkem Mao Ce-tungova plánu na buržoazně demokratickou revoluci, která bude znamenat přechod od feudalismu ke kapitalismu a následně revolučnímu přechodu k socialismu.

V roce 1945 po ukončení války s Japonskem se začal odehrávat tvrdý boj o získání vlády nad Čínou, který skončil v roce 1949 převzetím vlády KS Číny nad celým územím mimo některých oblastí, a vyhlášením Čínské lidové republiky.²⁹ V prvním období byly velmi významnou politickou zbraní při zajišťování ekonomického a správního systému neuvěřitelné organizované masové kampaně v rámci řešení problémů. Mobilizace lidí současně se vzájemnou kontrolou skupin i jednotlivců představuje tradiční manipulovatelnost miliardami lidí zneužitými v duchu naprosté oddanosti novým ideologiím. Tento rys čínské společnosti je pro jiné národy nepochopitelný a pravděpodobně v takové míře by nemohl nikdy ve světě uspět.³⁰

²⁹ OBUCHOVÁ 1999, s. 23.

³⁰ OBUCHOVÁ 1999, s. 231.

1.10. Čínská lidová republika (1949–2012)

Nově vzniklá ČLR (1. října 1949) přinesla podstatný zlom ve vývoji práva, protože deklarovala „naprosté odmítnutí předchozího právního pořádku a jednoznačnou diskontinuitu s předešlým právním vývojem“.³¹ Nový právní řád ČLR nebyl zformován a ani nebyly přesné představy o tom, jak bude nový právní řád vypadat. Pro republiku to znamenalo, že v zemi neexistovalo žádné platné právo (právní řád), které by se smělo používat. Seběmenší podobnost s právem minulým nebyla přípustná a to také dále přineslo další zpomalení vzniku nových právních předpisů. Přesto ze zkoumání tehdejšího právního vývoje vyplývá, že určité prvky kontinuity jsou shodné s předchozím právním vývojem (jednalo se o některé prvky ústavního neboli státního práva). Státní zřízení pod vládou Mao Ce-tunga pokračovalo v praxi „ osvobozených oblastí“. Dále se ověřovaly některé prvky z politických teorií Sunjatsena (učení o pěti mocích). Z předchozí vlády Kuomintangu byla převzata praxe politického poručení, které bylo předstupněm zavedení vedoucí úlohy KS Číny do ústavního pořádku. Tato praxe politického poručení vedla k ustanovení Politického poradního shromáždění lidových zástupců neboli „orgánu vlastenecké fronty“. Základním kamenem nového práva v ČLR mělo být marxistickoleninské učení a Mao Ce-tungovy ideje.³²

Ústavní systém ČLR po roce 1949 představoval respektování dělby pěti mocí (byly čtyři, jelikož moc zkušební byla vynechána). Spolehlivost ostatních mocí (jejich dělby a nezávislosti) byla také sporná.³³ Největší vliv na formování čínského ústavně politického s právního systému měl sovětský politický právní systém a sovětské právo.

Státní mechanismus po roce 1949 byl tvořen:

- zákonodárným orgánem (Ústřední lidová vládní rada)
- výkonným orgánem (Administrativní rada)
- soudními orgány byly (Nejvyšší lidový soud a Nejvyšší vojenská prokuratura)
- kontrolním orgánem byla (Lidová revoluční vojenská rada)³⁴

³¹ TOMÁŠEK 2004, s. 271.

³² TOMÁŠEK 2004, s. 271-272.

³³ TOMÁŠEK 2004, s. 272.

³⁴ TOMÁŠEK 2004, s. 274.

Začátkem padesátých let se v ČLR se rozšířila (podobně jako v dalších tzv. lidově demokratických zemích) vlna politických procesů. V ČLR vznikl institut zvláštního justičního orgánu, který se zabýval:

1/ tzv. bojem proti třem zlům z roku 1951(úplatkářství, byrokracii, plýtvání)

2/ tzv. bojem proti pěti zlům z roku 1952 (úplatkářství, rozkrádání státního majetku, daňovým podvodům, zneužívání státních a ekonomických informací k soukromým spekulacím, lajdáctví v práci a okrádání na materiálu).³⁵

Nový režim přinesl novou hierarchii právních norem v ČLR :

A) ústava (*sien-fa*)

B) obyčejné zákony (*fa*)

C) dekrety (*ling*)

D) podzákoné normy veřejné správy³⁶

Ústřední lidová vládní rada jako zákonodárny orgán přijala dne 20. 9. 1954 první Ústavu ČLR (bylo přijato také pět organických zákonů). Ústava byla ovlivněna sovětským ústavním systémem. Tehdejší ústavní systém obsahoval tyto znaky:

Ústavní systém byl vytvořen na sovětských principech politického systému.

Nejvyšší zákonodárny orgán (Ústřední lidová vládní) nebyl volen v přímých volbách, ale byl volen v nepřímých volbách. V roce 1955 byl zřízen a převzal zákonodárnu moc v zemi Stálý výbor Ústřední lidové vládní rady.

Výkonná moc byla formálně oddělena od moci zákonodárné (v převažujícím trestním soudnictví měly nejdůležitější vliv orgány bezpečnosti).

Prokuratura byla po vzoru Sovětského svazu centralizovaná a formálně nezávislá na soudech (v případech vojenských trestních činů však byla pod vlivem bezpečnosti a armády).³⁷

Vliv převzatých prvků ze sovětské ústavy znamenal, že se posílil vliv státní rady a ministerstev, a současně zavedený systém „dvojího členství“ ve vládě a straně ve svém důsledku měl možnost koncentrace veškeré moci v jedné ruce. Mao Ce-tung se tak stal

³⁵ TOMÁŠEK 2004, s. 275.

³⁶ TOMÁŠEK 2004, s. 277-278

³⁷ TOMÁŠEK 2004, s. 280-281.

neomezeným vládcem nad stranou, vládou a armádou. Jaké z toho vyplývaly důsledky v následných letech, bude uvedeno v příštích kapitolách této práce.³⁸

Velice důležitým prvkem nové ústavy byla úprava národnostní autonomie. ČLR neuskutečnila nabízející federativní uspořádání, ale vzhledem k množství národnostních menšin zavedla tyto typy autonomie:

1. Území jedné národnostní menšiny
2. Území jedné významně národnostní menšiny a dalších více významových menšin
3. Území dvou nebo více významově obdobných menšin

Územně byly vytvářené autonomní oblasti, okruhy, okresy s vlastní místní správou včetně používání místního jazyka. Výsledkem bylo, že v určitých problematických oblastech tato politika narážela na odpor vůči zasahování do jejich práv, direktivním řízením a nutnosti řídit se jednotnou ústavou. V Číně byla přijata zásada, která znamená, že národnost (*min-cu*) příslušnost k určitému etniku a státní občanství (*kuo-ti*) je právním svazkem občana se státem. Na tomto místě je důležité upozornit na skutečnost: že v případě, kdy čínský občan obdrží jiné státní občanství, ztrácí občanství čínské, ale z hlediska národnostního zůstává Číňanem (nositelům chanského etnika).³⁹

KS Číny se podařilo stabilizovat státní aparát postupnou implementací komunistických kádru a získávat tak jednotnou účinnou kontrolu na celém území. Následnou klíčovou roli pro stabilizaci znamenala kolektivizace zemědělství, kde měla KS Číny velmi silnou pozici a spoléhala na podporu příznivců. Uskutečňování se provádělo v následných krocích:

- vytvoření skupin vzájemné pomoci,
- vytváření zemědělských družstev (nutný vklad půdy, majetku a následný úměrný zisk),
- převod na výrobní družstva se stejným podílovým ziskem.

Strukturálně dokončená kolektivizace zemědělství byla tvořena těmito administrativními jednotkami: provincie, okresy, újezdy, komuny, brigády a výrobní družstva. Újezdů bylo vytvořeno 2000, ty tvořily 70 000 komun a ty se dále dělily na

³⁸ FAIRBANK 2010, s. 393

³⁹ TOMÁŠEK 2004, s. 285.

750 000 brigád, které se členily na 5 milionů výrobních družstev. Celou tuto strukturu ovládal státní obilní monopol rozdělující potraviny do celé země. Tento monopol zároveň reguloval ceny a určoval množství pěstovaných plodin. Vzhledem k tomu, že na venkově žilo 80% obyvatelstva, stát si touto politikou udržoval důležitý potenciál svého vládnutí.

Představitelé vládní garnitury Číny se rozhodli pro aplikaci tohoto modelu i na průmysl. Omezili soukromý sektor a převedli na státem řízenou úroveň převážnou většinu průmyslu. Z poloviny soukromého sektoru v roce 1949 se stal pětinný a stát se po vzoru sovětského vydal cestou pětiletých plánů. Současně navázali spolupráci se Sovětským svazem na průmyslové bázi, především ve společných investicích těžkého průmyslu. Čína na spolupráci doplácela, druhá pětiletka byla naplánovaná ve znamení se sovětské závislosti zbavit a průmyslovou výrobu přesunout do menších místních průmyslových podniků. S rozvojem průmyslu souvisí také změna počtu obyvatel měst. Od roku 1949, kdy ve městech žilo 57 milionů obyvatel, postupně jejich počet narostl až na 131 milionů obyvatel (rok 1960). Počáteční příliv obyvatelstva znamenal problémy s nezaměstnaností, kterou se dařilo snižovat díky institucionalizované kontrole státu.

Hnutí Sto květů

Intelektuálové znamenali pro KS Číny velký problém. Mao Ce-tung potřeboval jejich podporu. Vzdělání intelektuálové se i nadále řídili konfuciánským modelem chování. Jejich klasické a liberální vzdělání bylo překážkou při realizaci nových pořádků. Dostat tuto skupinu obyvatelstva na svou stranu znamenalo proměnit jejich myšlení a postoje samozřejmě v intencích myšlenek Mao Ce-tunga a zásad marxismu-leninismu. Vedle převýchovy profesorů a jejich diskreditací byla snaha potlačit především humanitní obory studia. Znamenalo to rušení jejich studijních programů a vznik nových polytechnických učilišť a technických institutů.⁴⁰

Vedení strany navíc připravilo pro intelektuály velmi rafinovanou lest. V roce 1956-1957 vyhlásilo hnutí Sto květů („ať rozkvetou sto květů, ať spolu soupeří sto

⁴⁰ FAIRBANK 2010, s. 405.

filosofických škol“)⁴¹. Intelektuálové měli možnost veřejně kritizovat partajní kádry. Mao Ce-tung se domníval, že získáním „konstruktivní kritiky od vzdělaných lidí“ bude mít v rukou „zbraň“, kterou využije ve svůj prospěch (vzhledem k tomu, že byl přesvědčený o rudé levicové názorové orientaci intelektuálů). Po roce mlčení, kdy intelektuálové zvažovali, zda mají nastavovat svoji hlavu na pomyslný špalek, zvítězila snaha pokusit se změnit zavedený systém a zahájili velmi silnou rozsáhlou kritiku. Následně byl program po pěti týdnech ukončený. Mao Ce-tung pochopil, že nespokojenost intelektuálů musí tvrdě potlačit. V roce 1975 byla vyhlášena kampaň proti pravičákům a jejím cílem bylo zničení této názorové platformy. Mao Ce-tung a jeho soudruzi zahájili pogrom, jehož výsledkem bylo, že cca 300 000 až 700 000 kvalifikovaných lidí přišlo o pozice ve straně a pracovní místa se zničujícím označením nepřítel lidu. Čína se tímto postupem dostala do situace, kdy se připravila o lidi, které nejvíc potřebovala. Velkou zajímavostí je, že v té době generální tajemník KS Číny Teng Siao-pching byl aktivním účastníkem této záluďné kampaně „Sto květů“.⁴²

Velký skok 1958-1960

Plánovaná druhá pětiletka se neuskutečnila a vedení ji nahradilo tzv. Velkým skokem. (1958-1960). Spolupráce se Sovětským svazem se ukázala jako nevyhovující a byla nutná změna. Mao Ce-tung chtěl nastolit menší centralizaci s rychlejším růstem výroby. Organizovalo se masové převedení pracovních sil do zemědělství na intenzivní práce.

Zlepšoval se systém zavlažování a ochrany proti povodním. Došlo k využívání méně úrodných půd a efektivnějšímu způsobu užívání půdy, menší zemědělské podniky se postupně rozšiřovaly. Decentralizace ekonomického řízení měla za úkol převést řízení na nižší úroveň a tím zvýšit produktivitu práce. V roce 1958 se díky příznivému počasí a velkému nasazení podařilo skutečně zvýšit potravinovou produkci. Následující rok však již znamenal problémy. Vedení KS Číny dostávalo nepravdivé statistické údaje o ohromující,

⁴¹ FAIRBANK 2010, s. 406.

⁴² FAIRBANK 2010, s. 406.

více než dvojnásobně překročené produkci. Výsledné státní odvody se zvyšovaly na základě zkreslených faktů a poté měly katastrofální dopady. Mao Ce-tunga se nepodařilo přesvědčit o skutečném stavu věci, ten varující zprávy vnímal jako útok na svoji osobu. V procesu tzv. „Velkého skoku“ se prolíná celonárodní nadšení a neuvěřitelné nasazení. Manipulace obyvatelstva dosáhla vrcholu a vedla ke katastrofě. Následkem se stal hladomor. Ten si vybral svou krutou daň a to životy cca 30 milionů obyvatel (především z venkova). Tzv. „Velký skok“ ve svém důsledku přinesl nejen hladomor, čínsko-sovětskou roztržku, stranické čistky, ale také změny školských systémů a sociální programy zaměřené na řešení sociálních propastí mezi obyvatelstvem. Právo se dostávalo do složitých problémů, byly potlačovány právní zásady, nezávislost soudů a prokuratury. Nedocházelo k dodržování zákonnosti, dozoru a k aplikaci platného práva. Jedině návrhy na kodifikaci občanského práva v roce 1958 byly uskutečněny. Neprošly návrhy trestního zákona ani návrhy trestního řádu. Prosadil se pouze zákon o advokacích a notářský řád. Současně s ekonomickým pokrokem linie „velkého skoku“ se také uskutečnily úpravy hospodářských vztahů formou předpisů. Zásahem do funkcí a struktur orgánů státní moci na venkově se projevila komunistická venkova. Tento program znamenal nejen zásadní přestavbu půdních vztahů, představoval také významný zásah do ústavní praxe let padesátých a šedesátých.⁴³

Kulturní revoluce

Pochopit a porozumět tzv. „Kulturní revoluci“, (která intenzivně probíhala v letech rokem 1966-1969) je prismatickým západního demokratického politického myšlení nemožné. Do jaké míry byla čínská společnost schopná se podřídit diktátů svého vůdce, je pro nás nepochopitelné. Umožnila to společnost občanů, kteří byli politicky pasivní a neuvědomovali si svá lidská práva. Mao Ce-tung se během svého vládnutí přeměnil v moderního císaře Číny. Jako partyzánský vůdce získal moc, kterou dokonale využil a zneužil ve svůj prospěch. Nevíme, co chtěl vlastně uskutečnit, jednalo se snad o jakýsi „demokratický centralismus“. Používal k tomu prostředky historických autokratických vlád tj. odshora dolů, ale současně chtěl vyhovět požadavkům lidu. K tomu měl sloužit systém decentralizace státní správy. Mao Ce-tung si neuvědomoval, nakolik je to v rozporu

⁴³ TOMÁŠEK 2004, s. 292.

s čínskou tradicí (vládnout je potřeba prostřednictvím oddaných ministrů a úředníků, loajální armády a nově i pověřenými stranickými organizátory). Mao Ce-tung ze začátku disponoval naprosto výjimečným postavením a uznávanou mocí, a to tak, že si prakticky dělal, co chtěl. Počátky šedesátých let se už ale nesly v duchu kritiky chyb Mao Ce-tunga a jeho rozhodnutí - formou zvláštních nepřímých podobností. Vytrvalá snaha stranického aparátu o snižování jeho zásluh a kritiku politických rozhodnutí se stává důvodem Mao Ce-tungových obav. Výhodiskem z tohoto stavu bylo rozhodnutí Mao Ce-tunga zlikvidovat tyto snahy a bojovat prostřednictvím tzv. „Rudých brigád“ proti revizionismu a stranické opozici. Období kulturní revoluce znamenalo přerušení vývoje práva, a to i když všechny represe se paradoxně zaštitovaly jistými právními normami.⁴⁴

V roce 1975 byla přijata nová Ústava, která poznamenána obdobím kulturní revoluce nesla tyto znaky: za prvé zrušila funkci předsedy ČLR, za druhé kodifikovala institut revolučních výborů, za třetí potvrdila systém lidových soudců podle Ústavy z roku 1954 a za čtvrté zrušila systém lidové prokuratury.

Rok 1976 byl ve znamení smrti Mao Ce-tunga, pádu tzv. „bandy čtyř“ a konce „kulturní revoluce.“⁴⁵ Fanatismus státní moci u tzv. „Kulturní revoluce“ znamenal stav bezprecedentního tyranizování, mučení a perzekuce milionů lidí. Násilí mohlo být v takovém rozsahu šířené pouze díky třem stalinským administrativním praktikám sloužícím k jejich prosazení.

1. Přidělování třídních nálepek (pravičáci, nepřátelské živly atd.)
2. Naprostá podřízenost občanů vůči nadřízeným
3. Zastrahování různými kampaněmi

Politologům se do dnešní doby nepodařilo předložit erudované analýzy o maoistické politice. Závěrem se dá dokonce zvážit, do jaké míry Mao Ce-tung má podíl na ukončení historicky dané propasti mezi málo početnou vládnoucí vzdělanou vrstvou a mnohem početnější masou prostého obyvatelstva. Pravdou je, že vytvořit novou politickou strukturu občanské společnosti se sice Mao Ce-tungovi nepodařilo, ale jeho vliv částečně přetrvává až do dnešních dní.⁴⁶

⁴⁴ LISČÁK, Vladimír. *Čína*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. ISBN 80-7277-109-4, s. 156

⁴⁵ TOMÁŠEK 2004, s. 295.

⁴⁶ FAIRBANK 2010, s. 439-448.

Ten Siao-pchingovy reformy 1978-1988

Začátek sedmdesátých let znamenal nástup nové čínské politiky. Čína se stala členem OSN v roce 1971. Nejdříve navázala diplomatické vztahy s Japonskem (1972) a následně v roce 1979 i s USA. Politika čtyř modernizací začala ještě za života Mao Ce-tunga. Po jeho smrti v roce 1976 ČLR tuto politiku rozvíjela až do rozhodujícího zasedání 3. pléna Ústředního výboru KS Číny, který stanovil hlavní směry reformy právního systému ČLR. Prosinec 1978 znamenal zásadní proměnu, kdy po rozsáhlé diskusi byl zahájený proces kodifikace čínského práva. Nové právní předpisy (změny hospodářského, správního, trestního práva včetně předpisů činnosti státních orgánů a ochrany veřejného pořádku) se staly po definitivním závěru právního výboru Státní rady ČLR z 11. listopadu 1978 základním stavebním kamenem společenských změn ve všech oblastech čínské společnosti.⁴⁷

Přijetím třetí ústavy ČLR v roce 1978 je reálně zahájena kodifikace všech odvětví čínského práva s výjimkou pracovního práva. Trestní zákon a nové právní předpisy v hospodářském právu byly přijaté v roce 1979 (mimo občanského zákoníku). Občanské právo zaujímá tak v hierarchii kodifikačních prací poslední místo a občanský zákoník pod názvem „*Základní zásady občanského práva*“ byl přijatý až v roce 1987. Zajímavou skutečností je, že některé právní předpisy existovaly ještě před přijetím nové ústavy v roce 1982. Například již v roce 1979 byl vydaný zákon o společných podnicích s čínským a zahraničním kapitálem a nová ústava pouze potvrdila jeho ukotvení v ústavním systému ČLR. Pokud jde o vývoj ústavního systému ČLR po roce 1979, je zde snaha navázat na ústavní systém z roku 1954, ale současně jej přizpůsobit požadavkům nové politiky čínského vedení. Ústava z roku 1978 znamenala obnovení ustanovení Ústavy ČLR z roku 1975, která v čl. 52 zaručovala svobody literární a umělecké činnosti, vědeckovýzkumné činnosti a vládní podpory činnosti občanů. Rozšířila právo národů a národností na sebeurčení a na národnostní autonomie. Obnovením systémů lidové prokuratury a zrušením revolučních výborů se znovu vrátila k systému orgánů místních lidových vlád. V roce 1980 byl novelizován čl. 45 zrušením „*ta c'-pao*“, které sloužily k propagaci cílů „kulturní revoluce“

⁴⁷ TOMÁŠEK 2004 s. 5- 8.

Přijetí Ústavy ČLR v roce 1982 znamenalo kontinuální návrat k ústavnímu pořádku v padesátých letech. Byla zrušena ustanovení z doby tzv. „Kulturní revoluce“ (např. čl. 41 o „projednávání kontrarevolučních zločinů před masami“ a obnovením čl. 79-84 funkci předsedy ČLR). Dále ústava stanovila např. v čl. 25 a 49 demografickou politiku plánovaného rodičovství a novou věkovou hranici pro uzavírání sňatku. Jak vidíme z uvedeného, politika čínského vedení zasahuje do všech oblastí života čínského lidu. Velký důraz je kladen na ústavní zakotvení zvláštních ekonomických norem. Jsou to např. ustanovení o zvláštních administrativních oblastech Hongkong, Macao včetně Tchaj-wanu, kdy se zdůrazňuje „nedokončení sjednocení Číny“ a tyto oblasti si můžou podle čl. 31 zachovat stávající ekonomický a společenský systém včetně hospodářských a kulturních styků se zahraničím. V ustanovení čl. 6-18 ústavy byl vymezen základ jednotlivých forem vlastnictví a zásady ekonomické činnosti jednotlivých subjektů. Socialistické vlastnictví rozdělené na všelidové vlastnictví a vlastnictví kolektivů pracujících muselo být novelizací ústavy v roce 1988 čl. 11 rozšířeno o povolení soukromého podnikání v mezích stanoveným zákonem. Jde o tzv. „socialistickou ekonomiku s čínskými zvláštnostmi“, které představují formu společných podniků s čínským i zahraničním kapitálem, a kapitalistický sektor, který vláda ČLR toleruje a podporuje především v určitých ekonomických oblastech nazvaných „Zvláštní ekonomické oblasti (dále jenom „ZEO“). Jedinou výjimku tvoří vlastnictví k půdě. Půda je ve výhradním vlastnictví státu, mimo některých venkovských oblastí, kdy je v určitých případech kolektivním vlastnictvím. Podle čl. 10 ústavy existuje pouze užívací právo k půdě jako regulace půdních vztahů s tisíciletou tradicí.⁴⁸ Dokonce institut užívání se po XIII. Sjezdu KS Číny rozšířil i na ostatní výrobní prostředky (pod názvem právo podnikatelské) a sloužil jako nástroj snahy uskutečnit oddělování vlastnického práva k podnikům od podnikatelské činnosti. Navazující systém hospodářského práva rozděluje hospodářsko-právní vztahy do dvou okruhů. Vertikální vztahy jsou hospodářsko-právní vztahy nerovných subjektů a orgány státní správy zasahují svojí nařizovací a výkonnou mocí. Horizontální vztahy jsou vztahy rovných subjektů a

⁴⁸ Dokumenty k vývoji Čínské lidové republiky – svazek 1 - Ústavy ČLR, Orientální ústav, ČSAV, Praha. 1983, s. 19

vznikají na základě hospodářských smluv. Využívání zahraničního kapitálu není samostatným právním okruhem, ale většinou se řídí speciálními účelově vydávanými právními předpisy.⁴⁹

Orgány ČLR k řízení zahraničního kapitálu využívají formu přímou a nepřímou. Přímou formou jsou vztahy, které vyplývají ze zákona, kdy státní správa v rozsahu svých pravomocí řídí druhy a formy využívání zahraničního kapitálu. Kompetentním orgánem je ministerstvo ekonomických vztahů a obchodu, které má rozhodovací pravomoc povolovat činnost společných podniků. Nepřímá forma je, když orgán řídí čínské státní instituce, které jsou součástí hospodářsky právních vztahů při uzavírání smluv se zahraničními podniky. Zásadou je, že přímé řízení orgány státní moci se uplatňuje při využívání zahraničního kapitálu formou čínské právnické osoby, zatímco v ostatních případech se použije nepřímé řízení. Přímé řízení orgány státní správy se děje ústředními orgány, nebo se pravomoci přenášejí na místní orgány státní správy.⁵⁰ Důležitou skutečností je, že pravomoci ústřední a místní správy nemají tyto kompetence v některých speciálních „zvláštních oblastech“ na území ČLR. Proto jsou mimo právních předpisů s celostátní působností významné ty právní předpisy, které jsou vydávány místními orgány nebo ty, které vydávají ústřední orgány pro určité taxativně vymezené oblasti ČLR. Do pravomoci shromáždění zástupců jednotlivých provincií spadá právo vydávat a přijímat podzákonné akty. Ústava výslovně uvádí, že není přípustné, aby místní orgány vydávaly zákony. Toto právo má jediné Všečínské shromáždění lidových zástupců, (dále jen „VSLZ“) nebo Stálý výbor.⁵¹

⁴⁹ Dokumenty k vývoji Čínské lidové republiky – svazek 1 - Ústavy ČLR, Orientální ústav, ČSAV, Praha. 1983, s.146

⁵⁰ TOMÁŠEK, Michal. *Právo zahraničních investic v Číně*. Praha: Academia 1990, 1. Vydání. ISBN 80-200-0269-3, s. 18.

⁵¹ TOMÁŠEK 1990, s. 19.

Čína – na historickém mezníku - od roku 1989

Čínská zahraniční politika se snažila v tomto období otevírat světu a navazovala nově kontakty nejen se Sovětským svazem, ale i současně s celým světem včetně Evropské unie dále jen EU. Nové reformy nezaznamenaly všeobecný pozitivní ohlas a občanská nespokojenost vyvrcholila studentskými nepokoji. Následné potlačení hnutí krvavým masakrem na náměstí Tchien-an-men ze dne 4. června 1989 přerostlo v čistky, které tvrdě odnesli stoupenci demokratizačních a liberálních reforem. Výjimečný stav vyhlášený v květnu 1989 trval do ledna 1990. Celý svět odsoudil jednání čínské vlády a sblížení ČLR se světem značně ochladlo. Rok 1989 byl pro Čínu ve znamení uvalení sankcí od Evropského společenství včetně zbrojního embarga. EU v roce 1990 postupně navazovala dialog s Čínou a od roku 1992 se podařilo bilaterálními politickými rozhovory uskutečnit řadu pozitivních změn ve vzájemných vztazích. Jednalo se o dialogy v rámci dodržování lidských práv, vědecko-technologické spolupráci, duševního vlastnictví a v průmyslové politice. Tyto dialogy vyvrcholily prvním summitem EU - Čína v dubnu 1998. Následovaly další podepsané dohody včetně dohody o přistoupení do Světové obchodní organizace WTO, kdy se v prosinci roku 2001 Čína stala jejím 143 členem v řadě. Od roku 2001 proběhlo několik setkání, na kterých se řešily klíčové vztahy včetně dodržování lidských práv. Následné summity mezi EU-Čína proběhly dvakrát (Peking a v Brusel). V roce 2002 se uskutečnilo jednání o spolupráci při vytváření navigačního systému „Galileo“, které v říjnu 2003 vyústilo v podepsání úmluvy o součinnosti v rámci tohoto projektu. Dalším bodem jednání bylo zahájení dialogu na téma „duševní vlastnictví a průmyslová politika“. EU a Čína na sedmém Summitu 8. prosince v Haagu podepsaly několik dalších závažných společných deklarácí, (např. o kontrole zbraní, o celní spolupráci a o spolupráci při výzkumu a mírovém využití jaderné energie). Při následujícím setkání 5. září 2005 se EU a Čína dohodly na Memorandu o porozumění v oblasti práce, zaměstnanosti a sociálních věcí a Společném prohlášení o spolupráci ve využití vesmíru, vědy a technologického vývoje a také na Společném prohlášení o změnách klimatu. Září 2006 se neslo v duchu snahy uzavřít novou komplexní rámcovou dohodu. Není bez zajímavosti, že 20. května 2009 se konal Summit EU-ČLR v Praze, v době českého předsednictví EU za přítomnosti předsedy čínské vlády Wen Ťia-pao. Vztahy mezi EU a

ČLR jsou v současné době silně ovlivněné čínským hospodářským růstem a velmi významným vlivem na celosvětové hospodářské politice. V rámci mezinárodního obchodu Čína a světové mocnosti využívají výhody volného a otevřeného trhu. Čína má velmi komplikovaný vztah v oblasti duševního vlastnictví a to svým specifickým přístupem. Bude nutné uzavřít řadu dalších rámcových dohod, ale není zcela jisté, jestli se podaří přinutit Čínu k dodržování veškerých práv v této oblasti. V Číně se změnila vlastnická struktura, prohloubily se prvky tržní ekonomiky, probíhají reformy bankovních a daňových systémů a dosáhlo se závažných strukturálních změn v modernizaci průmyslových odvětví. Součástí těchto změn je také zřizování zvláštních administrativních a ekonomických zón, kterými se autorka bude podrobněji zabývat v dalších kapitolách této diplomové práce.⁵²

⁵² TOMÁŠEK 1990 s. 107.
FAIRBANK 2010 s. 509-517.

2. Současná čínská veřejná správa

2.1. Nositelé (subjekty) a vykonavatelé

Z hlediska výkonu veřejné správy, dále jenom VS je nutno rozlišovat mezi nositeli a vykonavateli VS. Pro plnění úkolů je velmi důležité kdo konkrétní úkol jménem nositele vykonává a kdo je oprávněn za něho jednat.⁵³

Preambule první ústavy ze dne 20. září 1954 deklaruje ideový základ ústavního systému Čínské lidové republiky principy. Za základ ústavy byl vzat program Lidového politického poradního shromáždění Číny z roku 1949. Ústava znamená další rozvinutí společného programu a stvrzuje vymoženosti lidové revoluce a nová vítězství v oblasti politiky a ekonomiky. Ústava hovoří o tom, že „*ČLR vytvořil náš lid z demokratických tříd, stran a organizací, a zastřešil širokou lidově demokratickou frontou v čele s KS Číny. Všechny národnosti jsou semknuté v jedinou velkou rodinu svobodných a rovnoprávných národů. Navázáním nerozborného přátelství se SSSR a lidově demokratickými zeměmi uskutečňujeme v mezinárodních záležitostech neochvějnou linii ušlechtilých cílů pokroku lidstva a celosvětového míru*“. Kodifikovaná znění ústavy byla přijata v letech 1975 a 1979, poslední platná úprava je z roku 1982. Následné dílčí úpravy probíhají průběžně.⁵⁴

2.2. Ústava ČLR z roku 1982

Ústava ČLR byla přijata na 5. zasedání VSZL V. funkčního období dne 4. prosince 1982 v tomto obsahovém znění. Strukturovaný obsah ústavy tvoří po preambuli, tyto čtyři hlavy:

Hlava I. Všeobecné zásady – uvedeme například tyto:

Čl. 1. Stanovuje, že ČLR je socialistickým státem lidově demokratické diktatury, vedeným dělnickou třídou a založeným na svazku dělníků a rolníků.

Čl. 2. říká, že všechna moc patří lidu

Čl. 3. Státní struktura uskutečňuje systém demokratického centralismu.

Čl. 4. Všechny národnosti jsou si rovny

⁵³ HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2006. ISBN 80-7179-442-2, s. 102-104.

⁵⁴ Dokumenty k vývoji Čínské lidové republiky – svazek 1 - Ústavy ČLR, Orientální ústav, ČSAV, Praha. 1983, s.113.

Čl. 6. Základem socialistického hospodářského řádu je socialistické společenské vlastnictví výrobních prostředků tj. kolektivní vlastnictví pracujících mas a všelidové vlastnictví.

Čl. 9. Všechny přírodní zdroje jsou vlastnictvím státu (tj. všelidovým vlastnictvím) s výjimkou lesů, hor, stepí panenské půdy, které podle zákona patří do kolektivního vlastnictví.

Čl. 10. Půda ve městech patří státu, půda na vesnicích a v předměstských oblastech do kolektivního vlastnictví. Půda, na které stojí dům a soukromý záhumenek patří rovněž do kolektivního vlastnictví. Vyžaduje – li to veřejný zájem, může stát v souladu s ustanovením zákona vzít půdu do užívání. Žádná organizace nebo jednotlivec nesmějí půdu zabírat, obchodovat s ní, pronajímat jí, ani jiným způsobem ji nezákonně převádět.

Čl. 11. Individuální ekonomika pracujících měst a venkova představuje doplněk socialistické společenské ekonomiky a je státem chráněná.

Čl. 18. ČLR povoluje zahraničním podnikům a ostatním hospodářským organizacím nebo jednotlivcům v souladu s ustanovením zákonů ČLR investovat v Číně kapitál a spolu s čínskými podniky nebo jinými hospodářskými organizacemi provozovat nejrůznější hospodářskou spolupráci. Všechny zahraniční podniky a ostatní zahraniční organizace, jakož i podniky se společným čínským a zahraničním kapitálem na území Číny, musí dodržovat zákony ČLR a jejich zákonná práva a zájmy jsou chráněny zákony Čínské lidové republiky.⁵⁵

Čl. 30 Rozdělení ČLR podle administrativních oblastí je následující:

- (1) celá země se dělí na provincie, autonomní oblasti a města pod přímou ústřední správou
- (2) provincie a autonomní oblasti se dělí na autonomní kraje, okresy a města
- (3) okresy a autonomní oblasti se dělí na újezdy, národnostní újezdy a obce

Města pod přímou územní správou a větší města se dělí na obvody a okresy. Autonomní kraje se dělí na okresy a města. Autonomní oblasti jsou všechno místa s národnostní autonomií.

⁵⁵ Dokumenty k vývoji Čínské lidové republiky – svazek 1 - Ústavy ČLR, Orientální ústav, ČSAV, Praha. 1983, str.127

Čl. 31 Stát může v případě potřeby zřizovat zvláštní administrativní oblasti. VSLZ podle konkrétních podmínek stanoví systém uplatňovaný ve zvláštních administrativních oblastech.⁵⁶

Čl. 32 ČLR chrání zákonná práva a zájmy cizinců zdržujících se na území Číny. Cizinci jsou povinni dodržovat zákony ČLR.⁵⁷

Hlava II. Základní práva a povinnosti občanů

Základem je státní příslušnost občanů ČLR a z toho plynoucí práva a povinnosti. Čl. 33-41 Ústavy definují občanská práva včetně osobnostních práv a svobod. Každý občan ČLR požívá práv stanovených ústavou, zároveň musí plnit povinnosti stanovené ústavou a zákony. Občan má právo po dovršení 18 let volit a být volen bez rozdílu pohlaví a rasy, ale výjimku tvoří osoby, které byly dle zákona zbaveny politických práv. Právo na svobodu sdružování, svobodu projevu, shromažďování, náboženské vyznání a demonstrace. Lidská důstojnost a obydlí jsou nedotknutelné stejně jako listovní tajemství. Občan má právo vznášet kritiku a návrhy vůči státním orgánům všech stupňů a tyto jsou povinné prošetřit skutkovou podstatu a odpovědně je vyřídit. Občané ČLR mají ze zákona právo na práci a současně povinnost pracovat. Pracující mají právo na odpočinek, nárok na důchod zaměstnanci podnikových, rozpočtových organizací a pracovníci státních orgánů. Stát má povinnost postarat o invalidní občany nalezením vhodné práce a umožněním získávání vzdělání. Všichni občané ČLR mají právo na vzdělání a svobodné umělecké tvorby, vědeckých výzkumů a ostatních tvůrčích činností. Ženy mají stejná práva jako muži a manželství, rodina, matka a děti jsou pod ochranou státu. Rodiče mají povinnost starat se o výchovu svých nezletilých dětí a dospělé děti jsou povinné podporovat své rodiče a pomáhat jim. Je zakázáno špatné nakládání se starými lidmi, ženami a dětmi. Občané mají povinnost chránit sjednocenost státu, dodržovat ústavu a zákony, zachovávat státní tajemství, pracovní kázeň, udržovat veřejný pořádek a respektovat společenskou morálku. Ze zákona platí ochrana bezpečnosti, dobrého jména a zájmu vlasti a bránit vlast proti agresi. Výkon vojenské služby a účast v lidových milicích je povinností občanů ČLR stejně jako platit daně.

⁵⁶ Dokumenty k vývoji Čínské lidové republiky – svazek 1 - Ústavy ČLR, Orientální ústav, ČSAV, Praha. 1983, s. 132

⁵⁷ tamtéž, s. 132

Hlava III. Státní struktura

V části 1 článku 57-62 se definuje postavení VSZL a jeho orgánu Stálého výboru VSLZ, složeného z poslanců lidových shromáždění zvolených provinciemi, autonomními oblastmi, městy pod přímou ústřední správou. Musí zastupovat příslušně široké spektrum voličů, tak jsou mezi nimi zástupci všech národností, profesí, regionů, společenských tříd a vrstev. Mají povinnost udržovat úzké vztahy se svým voličským zázemím, přihlížet k požadavkům lidí a zodpovídat se za své jednání. Při zasedáních lidových shromáždění a rozhodování o závažných záležitostech tlumočí jejich stanoviska a přijaté závěry napomáhat realizovat. Tímto způsobem je zajištěno prezentování veřejného mínění a podnětů obyvatel, kteří tak zároveň prostřednictvím lidových shromáždění uskutečňují své právo ovlivňovat politické, ekonomické a sociální záležitosti.

Všečínské shromáždění lidových zástupců (VSLZ)

VSLZ je nejvyšší orgán státní moci, který má 2979 členů, vykonává zákonodárnou moc. Je volen na pět let. Zasedá jednou v roce. Mezi zasedáními zastává jeho funkce Stálý výbor VSLZ, který má 133 členů v čele s předsedou, místopředsedy a generálním tajemníkem.

Má pravomoc provádět změny v ústavě, dohlížet na provádění ústavy, vydává a upravuje základní zákony ve věcech trestních, občanských a další, má právo volit členy: Stálého výboru VSLZ, prezidenta a viceprezidenta republiky, předsedu a členy Státní rady, předsedu Ústřední vojenské komise a rozhoduje o výběru ostatních členů komise, prezidenta nejvyššího lidového soudu, generálního prokurátora Nejvyšší lidové prokuratury.

Schvaluje státní rozpočet, posuzuje a schvaluje plán národního hospodářství, plán rozvoje společnosti, schvaluje zřizování provincií, autonomních oblastí a měst pod přímou ústřední správou, rozhoduje o zřizování zvláštních administrativních oblastí a jejich statutu, má právo rozhodovat v otázkách míru a války, plní funkce a pravomoci příslušné vykonávat vrcholnému orgánu státní moci.⁵⁸

⁵⁸ Dokumenty k vývoji Čínské lidové republiky – svazek 1 - Ústavy ČLR, Orientální ústav, ČSAV, Praha 1983, s. 142 - 154

Prezident je nejvyšší představitel státu od roku 1992 dříve (Předseda ČLR). Na základě rozhodnutí VSZL a jeho Stálého výboru má tyto pravomoci:

Prezident vyhlašuje zákony, zákonné předpisy, zveřejňuje nařízení, jmenuje a odvolává premiéra, vicepremiéra, členy Státní rady, ministry, generálního auditora a tajemníka Kongresu, uděluje státní vyznamenání a čestné tituly, vyhlašuje amnestii, přijímá zahraniční diplomaty, jmenuje a odvolává zplnomocněné představitele ČLR v zahraničí, ratifikuje mezinárodní smlouvy a některé mezinárodní dohody, vyhlašuje výjimečný stav, ohlašuje stav války a nařizuje mobilizaci.⁵⁹

Současný prezident ČLR Hu Jintao (Chu Ťin-tchao), byl poprvé zvolený v roce 2003 a v roce 2008 byl opět zvolen na druhé volební období. Vykonává rovněž funkci generálního tajemníka a předsedu Ústřední vojenské komise KS Číny. **Viceprezidentem** je **Xi Jinping (Si Ťin-pching)**, který z pověření prezidenta může převzít plnění části jeho funkcí a pravomocí. Prezident a viceprezident ČLR jsou voleni Národním kongresem. Každý občan, který má volební právo a dosáhl 45 let, má právo kandidovat. Prezident a Viceprezident jsou voleni na stejné časové období jako Kongres. Mohou být zvoleni po dobu dvou volebních období.

Státní rada (Ústřední lidová vláda) je vrcholným správním orgánem (dále jen rada). Ústřední lidová vláda je výkonnou složkou nejvyššího orgánu státní správy - exekutivy. Je složena z premiéra, vicepremiéra, členů rady, ministrů, generálního auditora a tajemníka. Premiér je odpovědný za radu a usměrňuje její práci. Uspořádání rady se řídí zákonem. Volební období rady je stejné jako u Kongresu (5 let). Premiér, vicepremiér a členové rady nesmí zůstat ve funkci víc než dvě volební období.⁶⁰ Rada je vrcholný státní orgán výkonné moci a nejvyšší správní orgán. Složena je z předsedy, místopředsedů, státních radů, ministrů, předsedů výborů, generálního revizora a hlavního sekretáře. Rada vydává na základě ústavy příslušná zákonná ustanovení, rozhodnutí a nařízení. Premiérem je Wen Jiabao. Rada je výkonným orgánem vrcholného orgánu státní moci, je odpovědná Kongresu, nebo v případě, když Kongres nezasedá, Stálému výboru. Rada pravomocně přijímá opatření administrativní povahy, stanovuje zákony a směrnice, předkládá návrhy Kongresu nebo jeho Stálému výboru, určuje povinnosti a úkoly ministrům a komisím rady.

⁵⁹ Dokumenty k vývoji Čínské lidové republiky – svazek 1 - Ústavy ČLR, Orientální ústav, ČSAV, Praha 1983, Ústava ČLR – čl. 79-81 s.154- 156.

⁶⁰ Ústava ČLR – čl. 85-92 – Státní rada s.157 - 162

Vykonává vedení a dozor nad prací místních orgánů státní správy. Sestavuje a zavádí plán národního hospodářského, sociálního rozvoje a připravuje státní rozpočty. Plánuje a řídí ekonomický rozvoj měst a vesnic. Směřuje a řídí vzdělávací systém, vědu, kulturu, zdravotnictví, rodinu. Rada ovládá civilní záležitosti, veřejnou bezpečnost, justiční administrativu. Řídí a dozoruje národní obranu, záležitosti týkající se národnostních otázek, práv autonomních oblastí, zahraniční věci, uzavírá dohody, smlouvy se zahraničními státy a ochranu práv a zájmů čínských státních příslušníků pobývajících v zahraničí. Rada pozměňuje a anuluje nevhodná nařízení nebo směrnice vydávané místními orgány státní správy. Schvaluje zeměpisné rozdělení provincií, autonomních oblastí a administrativních správních celků. Jmenuje, vzdělává, odvolává státní úředníky, odměňuje je nebo trestá. Rada zřizuje kontrolní orgán pro dohled nad příjmy a výdaji všech složek státní moci včetně lokálních vlád. Pravomocně rozhoduje o stanném právu.

Ústřední vojenská komise je specifickým státním orgánem pro řízení čínských ozbrojených sil, ale ve skutečnosti je totožný s Ústřední komisí Ústředního výboru KS Číny včetně identických členů a vedení. Předsedou obou orgánů je prezident ČLR HU Jintao.

Místní shromáždění lidových zástupců všech stupňů a místní lidová vláda jsou orgány státní správy, voleny jsou na pět let. Zajišťují dodržování Ústavy ČLR a smí přijímat nařízení, které s ní nejsou v rozporu. Místní lidové kongresy mají právo odvolávat guvernéry a jejich zástupce, starosty a místostarosty, ředitele a zástupce ředitelů správních obvodů, městských okrsků, okresů a měst. Vznikají na všech regionálních úrovních od provincií až po městské části a obce. Stálé výbory všech stupňů se dělí na předsedy, místopředsedy a další členy, kteří jsou odpovědní shromáždění lidových zástupců příslušných stupňů. Členové výboru jsou voleni členy o úroveň níže, města a obce volí své zástupce přímo. Volební období v oblastech spadajících přímo pod centrální vládu je pět let, v obcích, městských částech a čtvrtích je tři roky. Místní vlády si volí starosty a zástupce starostů. Místní orgány lidových vlád mají funkční věcnou působnost v oblasti plánovací, ekonomické atd. Pro postavení místních orgánů státní správy v jednotlivých územně správních celcích ČLR byla charakteristická dvojí podřízenost:

„1/ Vertikální – vůči nadřízenému orgánu státní správy se stejnou působností,

2/ Horizontální – v rámci téže lidové vlády vůči jejímu vedení a formálně i vůči místnímu shromáždění lidových zástupců. Vedle toho existují místní orgány státní správy, které

*nepodléhají místním lidovým vládám, a pro ně je charakteristická jen vertikální podřízenost. Jsou to orgány celní správy a orgány banky.*⁶¹

Vše, co jsme nyní popsali, neplatí doslovně ve zvláštních autonomních, administrativních a ekonomických oblastech.

Lidové soudy a lidové prokuratury. Soudní orgány ČLR tvoří Nejvyšší lidový soud, místní lidové soudy všech stupňů, vojenské soudy a zvláštní lidové soudy. Soudní přelíčení jsou zásadně veřejná, mimo zvláštních případů. Obžalovaný má právo na obhájce. Zákon určuje samostatné soudní pravomoci bez zásahu administrativních orgánů, společenských organizací a jednotlivců. Nejvyšším vrcholným orgánem je Nejvyšší lidový soud, který vykonává dozor nad všemi stupni lidových soudů. Soudy vyšších stupňů podle čl. 127 ústavy mají pravomoc dozorovat činnost soudů nižších stupňů. Nejvyšší lidový soud je odpovědný VSLZ a Stálému výboru VSLZ.

Prokuratury jsou rozčleněny na Nejvyšší lidovou prokuraturu, místní lidové prokuratury na všech stupních, vojenské prokuratury a některé zvláštní prokuratury. Prokuratury představují státní orgány pověřené v souladu se zákonným dozorem. Výkon prokurátorských pravomocí podle čl. ústavy 131 nepodléhá zásahům orgánů, společenských organizací a jednotlivců. Nejvyšší prokuratura je přímo odpovědná VSLZ. Další stupně prokuratury jsou odpovědné zřizujícím orgánům a lidovým prokuraturám vyšších stupňů.

Trestní zákoník a trestní řád vymezuje tradiční čínskou kategorie tzv. „pěti trestů“ takto: 1/ Ochranný dohled - tři měsíce až tři roky (trest na svobodě s povinností dohledu)

2/ Odnětí svobody - 15 dnů až 6 měsíců (nápravná zařízení)

3/ Vězení – 6 měsíců až 15 let 4/ Doživotní vezení

5/ Trest smrti – závažné trestné činy (neukládá se těhotným ženám a mladistvým)

Popravy se vykonávají veřejně, a to proto, aby splnily odstrašující účinek, mohou být odloženy podmíněčně až o dva roky. Následující tresty jsou: peněžitě, zbavení občanských a politických práv, propadnutí věci, zabavení majetku a pro cizince trest vyhoštění. Zajímavé je, že na čínské státní občany se nedá použít trest zbavení občanství a následné vyhoštění, které se uplatňuje v jiných komunistických zemích. Poslední alibistická novela

⁶¹ TOMÁŠEK 2004, s. 327.

trestního zákoníku spíše legalizuje nucené zadržení tzv. „in-communicado“, užívané proti disentu, které se doposud kritizovalo jako nelegální. V Číně se trestní zákoník považuje za právně a především politicky důležitý akt, který je používán jako mocenský nástroj.⁶²

Hlava IV.

Státní vlajka, znak, hlavní město. Státní vlajka ČLR je rudá s pěti hvězdami, znakem je Brána nebeského klidu s pěti hvězdami uprostřed, lemovaná obilnými klasy a v dolní části s ozubeným kolem. Hlavním městem ČLR je Peking (Beijing).

V Číně je nejvyšší státní moc sice formálně oddělena od vedoucí úlohy KS, ale skupiny nejvyšších stranických představitelů si nadále rozdělují pozice ve většině rozhodujících státních funkcí. Stejnou pozici zastávají guvernéři a tajemníci KS v provinciích, kde realizují ústřední politiku KS.

Čínské lidové politické poradní shromáždění (dále jen „ČLPPS“) jsou konzultativní setkání a fóra demokratických stran a bezpartijních osobností, svolávaná ústředním výborem KS Číny nebo lokálními stranickými výbory na příslušných úrovních. V Čínské lidové republice existuje i Demokratická opozice, která se skládá z 8 stran. Jedná se o tyto strany:

Revoluční výbor Kuomintangu (založen v roce 1948)

Čínská demokratická liga (založena v roce 1941)

Čínské sdružení pro demokratickou národní výstavbu (založeno v roce 1945)

Čínské sdružení pro rozvoj demokracie (založena v roce 1945)

Demokratická strana čínských rolníků a dělníků (založena v roce 1930)

Čínská strana snahy o spravedlnost (založena v roce 1925)

Společnost 3. září (založena v roce 1944)

Liga pro demokratickou samosprávu Tchaj-wanu (založena v roce 1947)

Jedná se o strany připomínající bývalou Národní frontu České republiky po roce 1948, podřízené jsou vedoucí úloze KS Číny. V ČLR v podstatě neexistují legální opoziční politické strany. Systém spolupráce s těmito stranami je sice deklarován, ale není funkční, jejich politická moc není žádná. Měl by se realizovat dvěma způsoby: prvním je ČLPPS a

⁶² TOMÁŠEK 2004, s. 302.

druhým způsobem je konzultativní setkání demokratických stran a bezpartijních osobností svolávané ústředním výborem KS Číny, na nižších úrovních lokálními stranickými výbory.

ČLPPS se skládá z všečínského výboru a místních výborů v provinciích, autonomních oblastech, dále ze samosprávných měst, okresů a měst. Zastoupeny v nich jsou tyto organizace: KS Číny, demokratické strany, lidové organizace, národnostní menšiny, bezpartijní občané, krajané z Tchaj-wanu, Honkongu a Macaa, neemigrující Číňani a také přizvaní jednotlivci. Výbory mají plenární zasedání jednou ročně a v mezidobí pověřují členy výborů činnostmi včetně inspekčních cest do různých oblastí Číny. Představitelé ústředního výboru KS Číny pořádají jednou ročně konzultativní setkání reprezentantů demokratických stran a bezpartijních k „demokratickému posouzení státní politiky“.⁶³

ČLR je socialistický stát, představující nový společenský systém, který je odlišný od systému Čínské republiky. Vedoucí stranou je KS Číny (utvořená na idejích marxismu). Vládní systém v Číně částečně navazuje také na tradiční čínskou kulturu a čínský právní řád. V počátcích 70 let se znovu objevilo hnutí proti konfucianismu, ale v současné době se v Číně nově přezkoumává jednak konfucianismus a dále také nastává odklon od kritiky tradiční kultury. Je to pokrok v nahlížení na minulost a je třeba pozorovat pokus o uschování a rozvinutí cenných součástí tradic. Implementovat to, co chybí v čínském právním systému převzetím od ostatních národů je v současnosti jedna z nejvíce diskutovaných otázek. Problémem se jeví sama idea práva, spočívající ve společenských pracovních a kulturních faktorech. Jednotliví občané, dokonce i někteří úředníci nemají dodnes povědomí o svých právech, nevědí, co platí a neví, jak se mají domáhat práva. Za poslední léta se přizpůsobili politice, nevnímali zákonné právo a snažili se vyhnout soudnímu řízení.

Současně přetrvávají určité nedemokratické praktiky, kdy si vládní moc vynucuje právo rozhodovat o řešení bez ohledu na dopady na občany. Neuznávání opozice je pouze malým kamínkem v mozaice přístupu čínských novodobých vládců k udržení moci a vlivu. Jakýkoliv nepovolený projev vůle je tvrdě postihován a bude ještě dlouho trvat, než nastane přijatelná forma vzájemných vztahů. Zatím to oběma stranám vyhovuje.

⁶³ [cit. 18. února 2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.chinaembassy.cz/cze/>>

Čína mění systém civilních služeb:

„Čínští vůdci velmi usilují tvorbou efektivního administrativního systému posílit vládnoucí kapacitu režimu. Významná část tohoto úsilí byla pokračující restrukturalizace vládnoucích a administrativních orgánů na centrální i místní úrovni. Poslední velká administrativní reforma se uskutečnila v březnu 2008, kdy vznikla řada tzv. „super ministerstev“.

Společně s těmito institučními změnami velice mnoho pozornosti bylo směřováno na zlepšování kvality a schopnosti lidí při obsazování administrativních orgánů. Jsou řízeny podle zákona o občanských službách a doplňujících regulacích a cílů. Ideologie stále hraje roli v administrativní kapacitě budov, ale zvyšující zaměření se obrátilo do materiálních stimulů.

Občanští úředníci jsou součástí systému založených na místech nazvaných „bianzhi“. Tento termín se často překládá jako „instituce“ a na množství naplánovaných míst v jednotce, kancelářích a organizacích. „Bianzhi“ je formálně kontrolovaná státem, ale v praxi je to vládnoucí strana, která je zahrnuta v nastavení cílů „bianzhi“. Strana se speciálně zajímá o řízení a kontrolu vedoucích postů asociovaných s „bianzhi“ systémem na mnoha úrovních.“⁶⁴

Je fascinující si představit, jak Čína podstupuje nějaký typ novátorského demokratického experimentu, v jehož rámci kombinuje troj komorový systém s metodami deliberativní demokracie, aby nakonec ukovala novou dělbu moci a tím i nový typ politické zodpovědnosti.

⁶⁴ BRODSGAARD, K.E., „China's Civil Service Reform: Changing the Bianzhi,“ *EAI Background Brief* No.81 (14.2.2001), [cit. 22. února 2012] Dostupný na Wolrd Wide Web: <www.britannica.co/EBchecked/topic/112424/Chinese-civil-service>

3. Administrativní a územní členění Číny

3.1. Geografie a základní statistické informace.

ČLR je stát nacházející se ve střední a východní Asii s přístupem k mořím Tichého oceánu. Svoji rozlohou 9 632 940 milionu km² je po Rusku a Kanadě třetí největší na světě, současně můžeme říci, že je to zhruba rozloha celé Evropy. Čínskou pevninu obklopuje Pochajské moře označované za tzv. „čínské kontinentální moře“, Tichý oceán a jeho součástí tj. moře Žluté, Jihočínské a Východočínské. V Čínských teritoriálních vodách se nalézá 5 400 ostrovů. Největšími jsou Tchaj-wan a Chaj-nan. Rozsáhlé území ČLR se dělí na čtyři velké celky s odlišnými přírodními podmínkami. Na území se nalézají velehory, hluboké kotliny, rovinaté plošiny, dlouhá pohoří i rozsáhlé nížiny. Lesy pokrývají rozlehlé území 128,63 milionů hektarů, roste tam na tři tisíce stromů, které se vyskytují pouze zde a patří k nejstarším a nejvzácnějším stromům na světě. Stepi a pastviny na území autonomní oblasti Vnitřního Mongolska se rozprostírají na území přes 400 milionů hektarů a jsou nejrozsáhlejšími přírodními pastvinami pro chov dobytkařských plemen, koní a ovcí. Na čínském území se nalézá 151 různých minerálů, díky tomu se dostala Čína v zásobách uhlí nerostných surovin na třetí místo na světě. Energetické zásoby se týkají uhlí, ropy, přírodního plynu, břidličného oleje, uranu, thoria rovněž např. železa, manganu, titanu atd. Čína leží převážně v subtropickém pásmu, ale vzhledem k rozlehlému území zahrnuje v sobě jak tropické pásmo na jihu, tak velehorské oblasti s vysokohorským podnebím. Roční období jsou naprosto rozdílná, liší se také úhrnem srážek, které způsobují záplavy a rovněž katastrofální sucha. Veletoky Číny jsou řeky Jang-č-t'iang táhnoucí se 6300 km, třetí nejdelší třetí řeka na světě po africkém Nilu a jihoamerické Amazonce a Huang He (Žlutá řeka - označení kvůli zabarvení sprašovými splaveninami) je dlouhá 5464 km. Proslulý tzv. „Velký průplav“ se začal stavět v letech 486 až 361 před. n. l. a spojuje pět řek. Začíná v Pekingu, vede k jihu a ústí v Chang-Čou Šanghaje. Celková délka je 1801 km, stala se největší a současně nejstarší funkční vodní cestou na světě vybudovanou člověkem. Čína se svými cca 1,6 mld. obyvatel je nejlidnatějším státem na světě. Tvoří jej z 92% etničtí Číňané a z 8% další národnosti menšiny. Nejpočetnějšími etniky v Číně jsou Čuangové, Mongolové, Mandžuskové a Tibet'ané. Úředním jazykem je čínština (mandarínština), peněžní jednotkou je 1 Renminbi/CNY (yuan) = 10 jiao = 100 fen. Náboženská hnutí

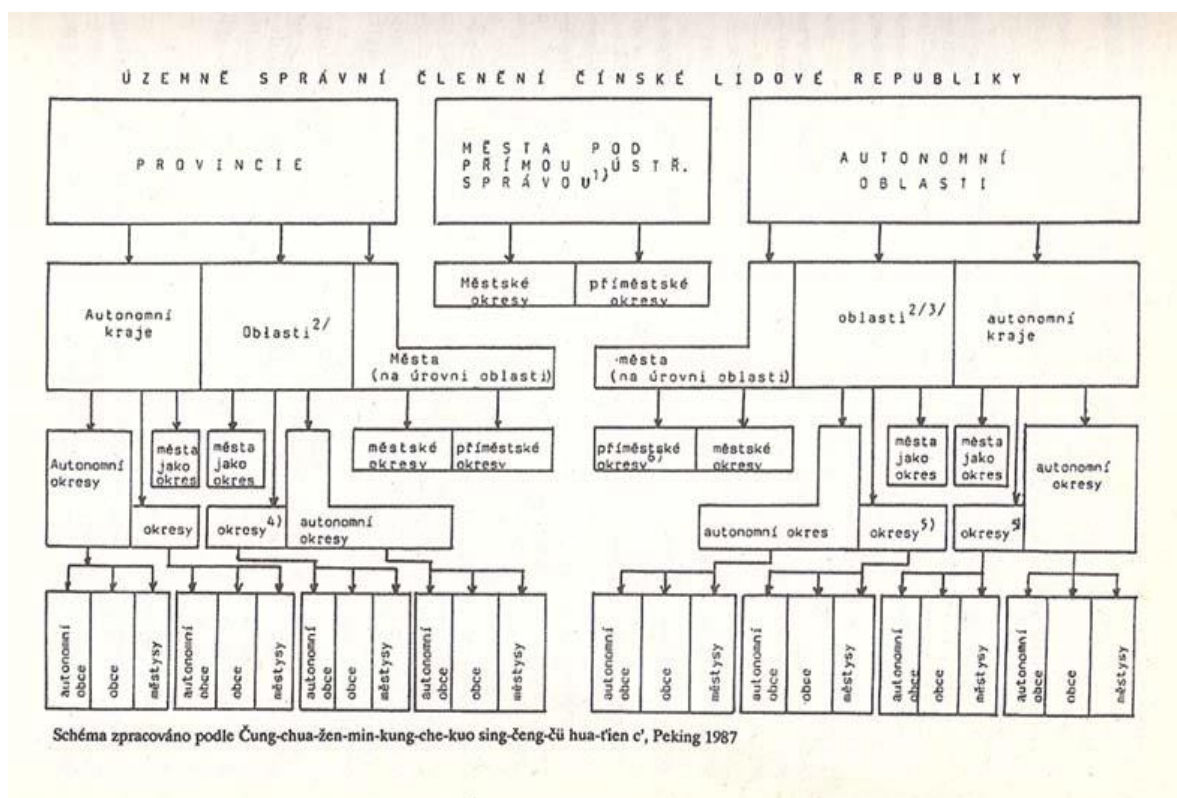
v Číně jsou: buddhismus, taoismus, islám a křesťanství. Demografické složení obyvatelstva: 0-4 let (18,5%), 15- 59 let (69%), 60let a více (12,5%) z toho nad 65 let (8,5%), (statistické údaje z roku 2009 uvedené Národním statistickým úřadem ČLR). Rodiny mají průměrně 3,9 členů, stále převažuje počet venkovského obyvatelstva nad městským v poměru 53,4% k 46,6%. Hustota obyvatelstva je 140 obyvatel na km², podíl ekonomicky činného obyvatelstva je cca 800 milionů. V hlavním městě Pekingu žije 16,95 milionů obyvatel, v Šanghaji 18,58, v Chongqingu 28,14, v Tianjinu 11,15 a Guangzhou 7,5 milionů obyvatel. Statistické údaje jsou nepřesné, skutečné počty se liší vzhledem významné populaci ilegálních domácích migrantů a zjistit přesné údaje je velmi problematické.⁶⁵ Čína má problémy se zaměstnaností vzhledem k počtu svých obyvatel a k nárůstu migrace do měst. Vláda se to snaží řešit i tím, že v nových ekonomických oblastech se zvyšují možnosti zaměstnání. Princip otevírání se světu je současně také otevíráním nových pracovních příležitostí. Rostoucí příjmy obyvatelstva za posledních pět se stouply více než pětinašobně. Existuje samozřejmé různost příjmů nejen mezi městem a venkovem ale také mezi určitými vrstvami obyvatel. Zvyšuje se kupní síla a tím také dobře prosperuje domácí ekonomika. Přestal existovat přidělový systém a trh nabízí nepřeborné množství zboží i pro čím dál náročnější požadavky čínských občanů. Oblékání je na velmi slušné úrovni a některé vrstvy obyvatel preferují pouze známé módní světové značky. Celková životní úroveň obyvatelstva se standardizuje na určitou hranici, i když stále ještě existují výjimky v některých chudých oblastech. Rodina podléhá stále tradičním základním normám, jako je úcta ke stáří a zákonné povinnosti dětí starat se o své rodiče, Vztahy mezi lidmi jsou velmi důležitým článkem čínské společnosti. Číňané jsou rádi a cítí se dobře ve společenství lidí, kterou velice rádi vyhledávají a prožívají pocit soudržnosti. Slabým článkem čínské společenského systému je nepropracovaný a nedostačující sociální zabezpečení. Starobní důchody jsou minimální a zdravotní pojištění je nedostačující. Povinnosti dětí se postarat o své rodiče je v současné době ohrožovaně ze dvou důvodů jednak tím, že díky politice plánování rodiny se rodí málo dětí a také tím, že děti migrují do měst a rodiče zůstávají na vesnicích. Čínu čeká velký problém v řešení těchto otázek.

⁶⁵ *VŠEOBECNÁ ENCYKLOPEDIÉ v osmi svazcích c/f.* Praha: Diderot 1999. 1. Vydání. ISBN 80-902555-4-X 2.svazek, s.150-153, dále též [cit. 17. Března 2012] Dostupný na World Wide Web: <<http://www.chinaembassy.cz/cze/stránky>>.

3.2. Administrativní členění

V ČLR je uplatňovaný třístupňový správní systém. Země je rozdělená na provincie, autonomní oblasti a samosprávné oblasti pod centrální vládou. Provincie a autonomní oblasti se dělí na prefektury, okresy a města. Samosprávné oblasti přímo pod centrální vládou a jiná velká města jsou rozděleny na okresy a správní obvody.⁶⁶ Zvláštní administrativní a ekonomické oblasti zřizuje vláda na základě čl. 31 Ústavy ČLR.⁶⁷

Schéma č. 1. Územně správní členění Čínské lidové republiky. ⁶⁸

3.3. Provincie

ČLR se dělí na 22 provincií (Hebei, Shanxi, Jilin, Liaoning, Heilongiang, Gansu, Qinghai, Jianguo, Anhui, Jiangxi, Henan, Hubei, Hunan, Guangdong, Sichuan, Guizhou, Shaanxi, Shandong, Fujian, Yunnan, Hainan a Zhejiang).

⁶⁶ Dokumenty k vývoji Čínské lidové republiky – svazek 1 - Ústavy ČLR, Orientální ústav, ČSAV, Praha, 1983 - Ústava ČLR – roku 1982 Hlava 1 – čl. 30, s.131

⁶⁷ Ústava ČLR – Hlava I. – čl. 31, s. 132

⁶⁸ TOMAŠEK 1990, s. 21

Čínské provincie jsou značně rozdílné, od nejmenší provincie, kterou je ostrov Chaj-nan se 7 miliony obyvatel, až po nejlidnatější provincii Sichuan s cca 90 miliony obyvatel.

Provincie pod přímou ústřední správou se řídí čl. 95 Ústavy ČLR a ustanovují shromáždění lidových zástupců na všech stupních stanovených zákonem. Poslanci shromáždění lidových zástupců pod přímou ústřední správou a měst zřizujícími obvody jsou voleni dle čl. 97, shromážděním lidových zástupců o stupeň nižším. Funkční období je pětileté. Poslance shromáždění lidových zástupců okresů, měst nezřizujících obvody, městských obvodů, újezdů, národnostních újezdů a obcí volí přímo voliči. Funkční období je tříleté. Pravomocí místního lidového shromáždění je, že mimo dodržování kompetencí dané ústavou mohou, když to nebude v rozporu se zákonnými ustanoveními, vydávat zákonná ustanovení místního charakteru. Povinností je oznámení Stálému výboru VSLZ a podání žádosti o registraci. Místní shromáždění lidových zástupců má právo volit a odvolávat vedoucí činitele lidových vlád všech stupňů. Současně mu náleží kompetence volit a odvolávat předsedy lidových soudů, prokurátory příslušných stupňů. Stálé výbory místních shromáždění jsou výkonnou jednotkou a rozhodují závažné otázky týkající se činností dané administrativní oblasti. Místní lidové vlády mají stejné funkční období jako shromáždění lidových zástupců příslušných stupňů, jsou odpovědné státním orgánům vyšších stupňů. Místní lidové vlády podléhají jednotnému vedení Státní rady a jsou jí podřízeny. Základní samosprávnou jednotkou jsou výbory obyvatel, které volí lid přímo. Výbory, jak vyplývá ze zákona, řídí veřejné záležitosti daného místa a předkládají lidové vládě názory a požadavky obyvatel.⁶⁹

Vláda ČLR se snaží kvůli značným ekonomickým rozdílům v provinciích startovat další nové rozvojové programy. Pokračuje tím v provádění hospodářské reformy zahájené v roce 1979, do velkých rozvojových programů jsou zahrnované nové centrální a západní provincie. Současně se revitalizují starší průmyslové oblasti na severovýchodě země. Čínská vláda uplatňuje v zaostalých provinciích zahraničním investorům systém různých pobídek a tím zajišťuje provinčním oblastem ekonomický hospodářský rozvoj.

⁶⁹ Dokumenty k vývoji Čínské lidové republiky – svazek 1 - Ústavy ČLR, Orientální ústav, ČSAV, Praha. 1983, Ústava ČLR z r. 1982 – část 5, s. 163

3.4. Autonomní oblasti

ČLR se dělí na pět autonomních oblastí: Čuangská (Guangzi), Vnitřní Mongolsko, Ujgurská (Sin-ťiang), Chuejská (Ningxia), Tibetská (Xizang).

Autonomní národnostní oblasti mají podle ústavy zaručené oprávnění prostřednictvím svých lidových zástupců vydávat v rámci uplatňování autonomie svoje specifické předpisy. Jejich platnost nastává až po schválení stálým výborem VSLZ, včetně její následné registrace. Samosprávné orgány nezávisle spravují veškeré finanční příjmy daných oblastí. Státní využití místních zdrojů se řídí s ohledem na zájem místních národnostních autonomií. Nezávislost v rámci rozvoje kultury, vědy, školství atd. se řídí zájmem udržovat a rozvíjet dědictví národnostních kultur daných oblastí. Stát poskytuje finanční, materiální a jinou další pomoc v rámci rozvoje dotyčných národnostních oblastí.

Čuangská autonomní oblast při pobřeží na jihozápadě Číny představuje významnou zemědělskou oblast a je producentem tropických a subtropických plodů. Geografickou výhodou je, že spojuje jihovýchodní pobřežní oblasti a jihozápadním vnitrozemím, pro provincie v navazující části Číny představuje dobrou spojnicí s mořem a jeho námořními přístavy. Společná hranice s Vietnamem umožňuje dobrou obchodní činnost. Vývozním artiklem jsou tyto komodity: textilie, nerosty, strojírenské výrobky, elektrické přístroje atd. Jsou exportované především do zemí Asie, Evropy a USA. Hlavní město Nan-nig je otevřeným pobřežním městem, které se díky zřízení rozvojové zóny stalo průmyslovým městem. Zřizování turistických oblastí je součástí rozvoje turistiky a rekreačních zón. Využívána je rovněž početná komunita etnických kultur Čuangů a Chanů pro rozvoj uměleckých rukodělných výrobků. Největší průmyslovou základnou je město Lio-čou. Beihai je nejen otevřeným pobřežním městem, ale také významným turistickým a rekreačním centrem.

Vnitřní Mongolsko je autonomní oblast na severní hranici Číny, geograficky zaujímá obrovskou oblast bohatou na přírodní zdroje. Rozsah pastvin tuto oblast předurčuje k produkci pěstování skotu. Zásoby nerostných bohatství (především uhlí) jsou jedinečným základem dalšího rozvoje ekonomiky této oblasti. Ústřední vláda se během posledních dvaceti let snažila v rámci ekonomických reforem zvýšit investice do infrastruktury, rozvoje vědy, techniky a vzdělávání. Současně zřizuje rozvojové zóny v oblasti zemědělské

produkce, dobytkařství a dalších komodit. Správním ekonomickým a kulturním centrem je město Hohhut (Choch chot) a největším průmyslovým centrem město Baotou (Pao-tchou).

Ujgurská autonomní oblast Sin-ťiang na severozápadě Číny má unikátní geografické postavení, sousedí s osmi zeměmi a tím představuje potenciální možnosti pro vytvoření světového obchodního centra v této části. Návaznost na starověké tzv. „Hedvábné cesty“, kde se potkávaly tři starověké civilizace (Čína, Indie a Řecko), krásná krajina a zajímavý způsob života s místními kulturními tradicemi, předurčují oblast k zřizování turistických zón. Nalézají se zde zatím nedostatečně využitě zdroje nafty a zemního plynu. Hlavní město Urumčí (Urumqui) je správním, obchodním, dopravním a kulturním centrem. Druhé největší město je Shihezi (Š'-che-c) s významným bavlnářským a textilním průmyslem. Na severu je město Kelamayi (Kche-la-mai), které má významný naftový průmysl. Investiční prostředí Ujgurské autonomní oblasti se zlepšuje a obyvatelé se začínají řídit tržním hospodářským systémem.

Chuejská autonomní oblast, východ severozápadní Číny má rozsáhlý zemědělský průmysl zejména díky Žluté řece, která touto oblastí protéká a zavlažuje rozsáhlé obilnářské plochy. Chov ovcí, dobytka, kožešin a také produkce léčiv tradiční čínské medicíny představuje hlavní zemědělsko-hospodářské odvětví. V současné době se rozvíjí průzkum a výroba léčiv z tradičních čínských surovin. Důležitým potenciálem oblasti jsou rozsáhlé energetické zdroje, město Shizuishan je přezdíváno jako město uhlí. Hlavním městem této rozvíjející oblasti je město Yinchuan (Shizuishan) správní, obchodní a kulturní centrum. Turistickým lákadlem jsou památky dynastie Západního Sianu (108–1117) a oblast Žluté řeky s vesnicemi chuejského etnika.

Tibet je autonomní oblast, která se rozkládá na Tibetské náhorní planině v nadmořské výšce přes 4000 metrů. Díky absenci škodlivin je vhodná jako zemědělská oblast pro pěstování biopotravin. Hlavním produktem ekonomiky je zemědělství a chov dobytka na rozsáhlých pastvinách. Nálezy bohatých ložisek nerostů současně se zásobami geotermálních zdrojů energie jsou potenciálním příslibem pro další rozvoj a využití. Tibet je také turisticky zajímavou destinací a příjmy z turistiky se stávají velkou podporou ekonomiky. Nedostatečná infrastruktura brzdí efektivnější ekonomický rozvoj. Čínská vláda svůj realizační program na podporu ekonomie uplatňuje např. benevolentnějším přístupem k daňovým odvodům, využitím půdy. Zahraniční obchod je plně v kompetenci

správních orgánů autonomní oblasti, mimo centrálně stanovených limitních omezení anebo určených k rozhodnutí ústřední vládou. Známa města Tibetu jsou: hlavní město Tibetu Lhasa, druhým největším je Žikace (Xigace), dále starobylé město Gjance (Gyangze) a nejzápadněji položené město na hranicích s Nepálem Sakja (Saga).⁷⁰

*„Podle území, které příslušná národnostní menšina obývá, jsou vytvářeny autonomní oblasti, autonomní okruhy či autonomní okresy. Národnostní autonomie umožňuje přijímat místní právní předpisy podle místních podmínek, používat místní jazyk nebo zaměstnávat ve státní správě příslušníky národnostních menšin. Tradičnímu čínskému právnímu myšlení byla vždy vlastní myšlenka („ nadřazenosti chánské rasy“). **Chánský nacionalismus**, bohužel, nevykořenila ani revoluce v roce 1949, tedy ani idea proletářského internacionalismu. Čínské řešení národnostní je předmětem značné kritiky mezinárodního společenství, zejména pro zjevné či skryté počínšťování národnostních menšin. Neostřeji se zmíněná kritika vyhranila proti národnostní politice pekingské vlády vůči Tibetu, který byl začleněn do ČLR v roce 1951 a statut autonomní oblasti získal v roce 1956.*

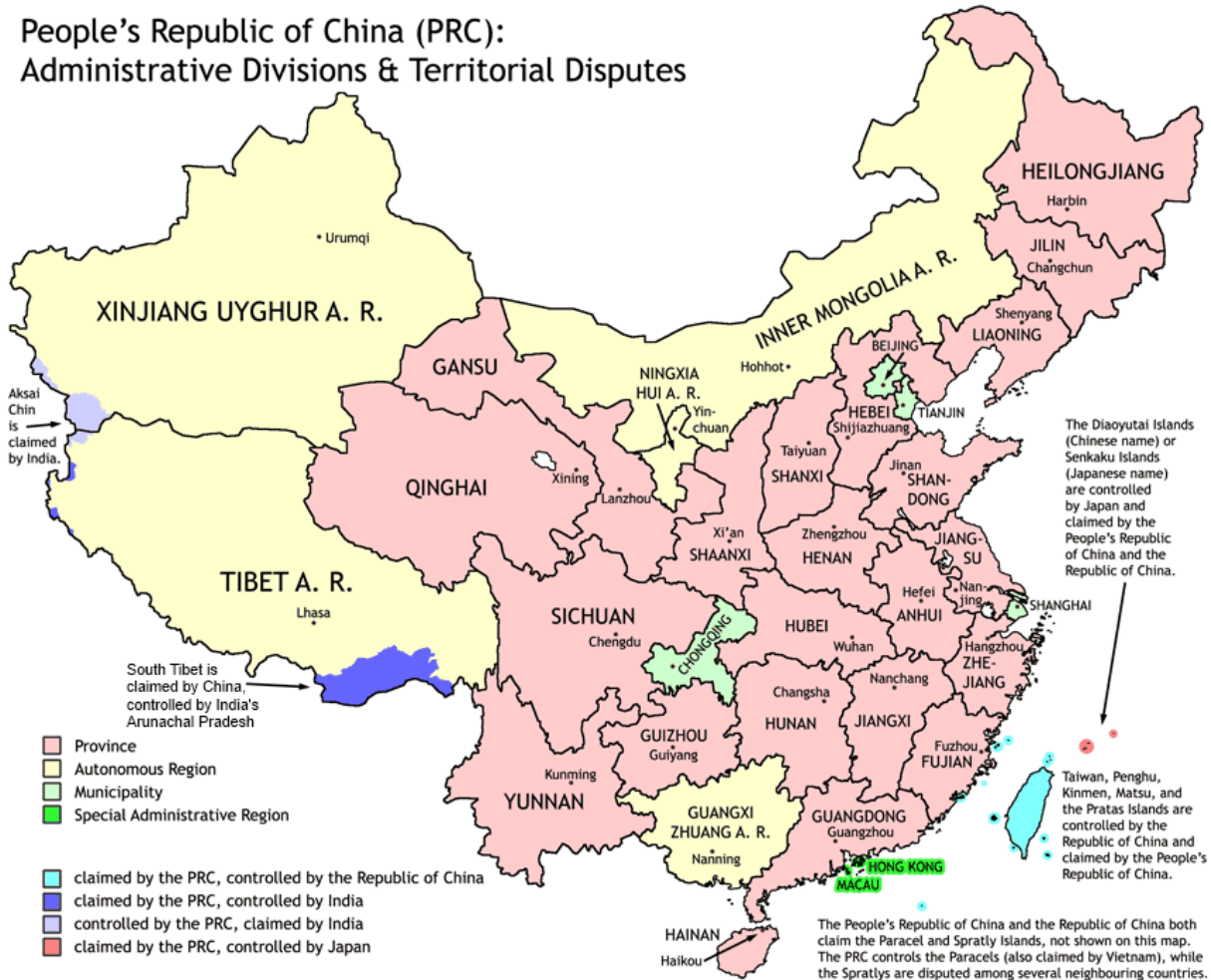
*S řešením národnostní otázky nepřímo souvisela i otázka **státního občanství**. Zatímco národnost (min-cu) znamená v čínské pojetí příslušnost k určitému etniku, kultuře nebo jazyku, je státní občanství (kuo-ti) výrazem právního svazku občana ke státu. Občané ČLR tak mohou být různých národností, ale stále státoobčansky patří k Číně“.*⁷¹

⁷⁰ Dostupný na World Wide Web: <<http://www.chinaembassy.cz/>> [cit. 19. února 2012]

⁷¹ TOMAŠEK 1990, s. 21

Administrativní členění Číny – obrazem

Mapa č. 1. - včetně barevných klíčů:

72

Členění ČLR na provinční úrovni.

1/ růžová = provincie

2/ žlutá barva = autonomní oblasti

3/ zelená tmavá = Zvláštní administrativní oblasti

4/ modrá barva = Taiwan

5/ zelená světlá = samosprávná města

3.4. Samosprávná města

⁷² /Dostupný na World Wide Web :< http://www.wikipedia.org/wiki/Soubor_China_a_administrative.png >
[cit. 9.dubna 2012]

Přímo spravovaná města patřící v systému členění ČLR mezi správní jednotky první provinční úrovně stejně jako jsou provincie, autonomní oblasti a zvláštní správní oblasti. Status mají v současnosti pouze čtyři největší čínská města: **Peking, Šanghaj, Tianjin a Chongqin.**⁷³

Peking (Beijing) hlavní město ČLR je jedním ze čtyř samosprávných měst s vlastní místní správou, je členěn na 14 městských částí a 2 správní obvody patří mezi správní jednotky provinční úrovně. Peking má 19 612 368 obyvatel a neustále se rozrůstá. Starosta Pekingu je pouze nejvyšším vládním úředníkem a je podřízený nominovanému tajemníkovi KS Číny, vzhledem k duálnímu systému vládnutí. Tajemník musí být členem politbyra KS a jeho funkční období trvá pět let. Specifické postavení tajemníka v Pekingu se navíc odvíjí od statusu hlavního města ČLR. Stejný systém je uplatňovaný ve všech samosprávných městech s menšími odlišnostmi daných lokalit.

Šanghaj je další ze čtyř přímo řízených měst ČLR. Je rozdělená na 16 okresů a 1 kraj, z toho 10 obvodů tvoří vlastní město. Historické jádro města má 9 obvodů a 1 nově hypermoderně vybudovaný obvod. Dalších 8 městských obvodů a 1 venkovský okres pak dotváří vnější předměstí. Šanghaj má 23 030 000 obyvatel a je nejlidnatějším městem na m² v ČLR, vzhledem k rozloze 550 km². Město je řízené stejným systémem jako další samosprávná města.

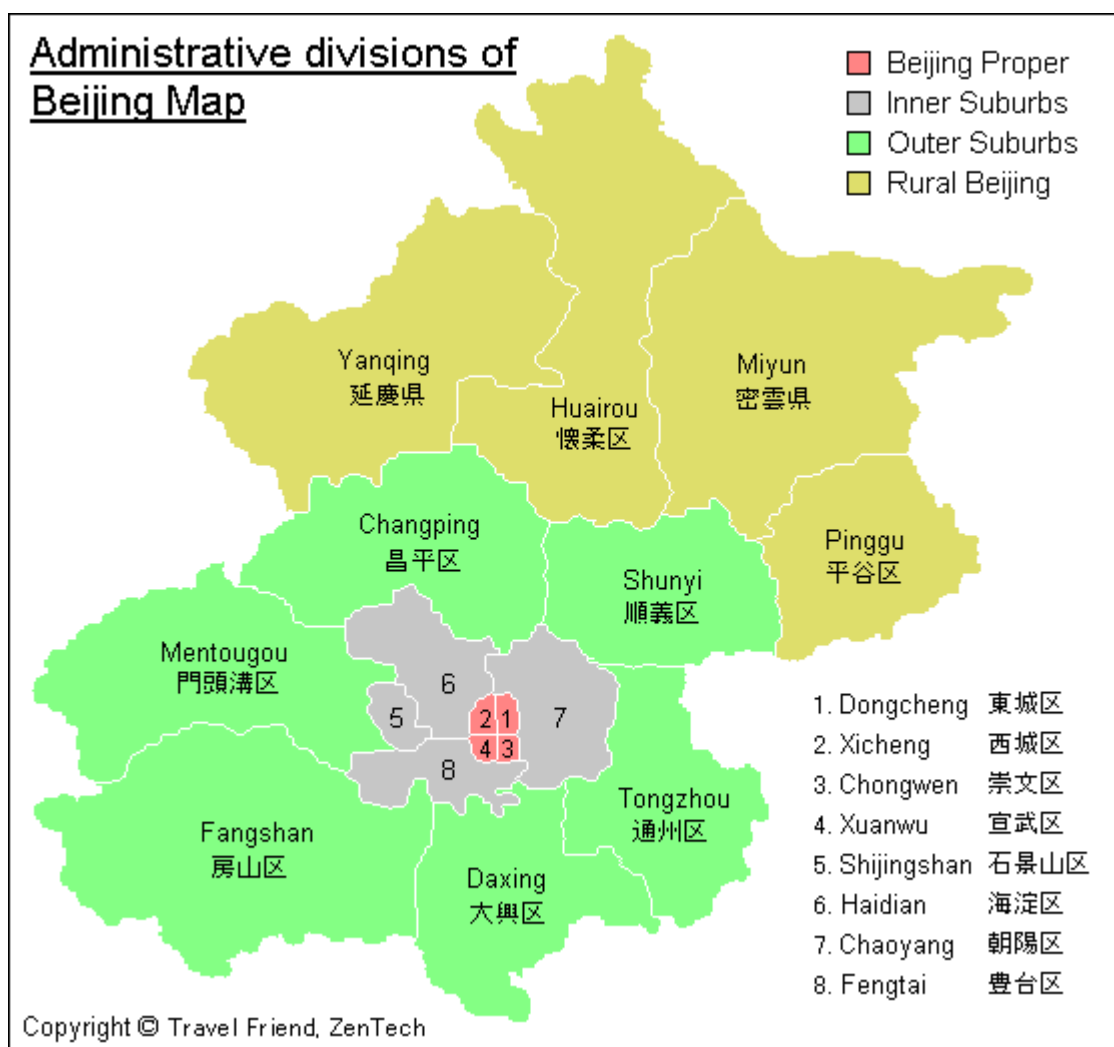
Tianjin je třetím samosprávným městem s rozlohou 11 920 km², počet obyvatel je podle dostupných údajů 11 760 000 milionů. Dělí se 15 obvodů, 6 z nich je v rámci samotného města, dalších 9 obvodů jsou venkovské a pobřežní oblasti. Politicky je spravovaný stejným způsobem jako ostatní samosprávná města.

Chongqing čtvrté rozlohou největší město ČLR, zabírá 80 000 km², má 32 milionů obyvatel. Město je rozdělené na 38 jednotlivých členění, z toho je 15 krajů, 19 okresů 4 amostatné kraje. Hranice města zasahují více než ostatní města do vnitrozemí ČLR.

⁷³ Dostupné na World Wide Web : <<http://www.chinaembassy.cz/cze/zggk/t126978.htm>> [cit.15.dubna2012]

Administrativní členění hlavního města Číny Pekingu – obrazem

Mapa č. 2. – včetně barevných klíčů:

Staré městské části

Vnější předměstí

Vnitřní předměstí

Venkovské oblasti

3.6. Zvláštní administrativní oblasti (ZAO)

⁷⁴Dostupné na World Wide Web: <<http://www.google.cz/search?q=beijing+district&hl=cs&client=firefox-a&hs=2WH&rls=org.>> [cit.15.dubna 2012]

ZAO HONGKONG

Hongkong o celkové rozloze 1092 km² se nachází na jihovýchodním pobřeží Číny. Jeho území sestává z poloostrova Kowlon, části pevniny Sin-t'ie, ostrova Hongkongu s mnoha dalšími ostrovy a ostrůvky v Jihočínském moři. Součástí čínského území je od starověku. Po prohrané Opiové válce (rok 1842), na základě podepsání Nankingské smlouvy bylo území Hongkongu postoupeno Velké Británii. Čína následně musela otevřít 5 přístavů zahraničním obchodním společnostem, povolit obchod s opiem, zaplatit za zničené opium, válečné výdaje a dokonce odpustit britským společnostem dluhy. Po druhé opiové válce dle Pekingské smlouvy v roce 1860 byl poloostrov Kowloon včetně přiléhajících území pronajatý Anglii na dobu 99 let od 1. 6. 1898 až do 6. 3. 1997.

Čínská suverenita byla obnovena na základě tzv. „čínsko-britské deklarace“ ze dne 1. 12. 1984 a celé území Hongkongu se stalo zvláštní administrativní zónou ČLR. Slavnostní předání Hongkongu se konalo 1. 7. 1997 rozloučením posledního britského guvernéra Chrise Patten. Byla obnovena čínská suverenita na základě společné čínsko-britské deklarace ze dne 1. 12. 1984. Základní zákon o Zvláštních administrativních oblastech (dále jen „ZAO“) byl přijat VSLZ VII. funkčního období (1988-1992) na svém třetím zasedání.⁷⁵

Zákon stanoví zvláštní speciální vysoký stupeň autonomie, tzn. samostatný politický, ekonomický, kulturní a vzdělávací systém ZAO Hongkong. Čínská vláda tak realizuje tyto zásadní tři principy politiky: 1/ jedna země, dva systémy, 2/ správa Hongkongu obyvateli Hongkongu a 3/ vysokého stupně autonomie. Tyto principy znamenají skutečnost, že určitá převážně pevninská část praktikuje socialistický systém, na rozdíl od Hongkongu, kde je zaručený kapitalistický systém a současný způsob života na dalších 50 let. Hongkongská správa obyvateli Hongkongu představuje systém, že ZAO Hongkong má svoji vlastní správu a ústřední orgány ČLR nebudou vysílat do ZAO představitele, které by implementovali do místní správy. Vysoký stupeň autonomie je zárukou toho, že ZAO Hongkong má rozhodovací práva ve všech záležitostech, včetně zákonodárné a výkonné moci a pravomocně nezávislé moci soudní. Hongkong disponuje

⁷⁵ Dokumenty k vývoji Čínské lidové republiky – svazek 25 - Ústavy ČLR, Orientální ústav, ČSAV, Praha. 1990. ISBN 80-900120-8-6. s. 62-72.

mini ústavou, která má vysokou míru exekutivní, legislativní a právní autonomie. Pouze zahraniční věci a záležitosti národní obrany spadají do kompetence ústřední vlády ČLR. Strukturně se „Government“ člení horizontálně na moc výkonnou, zákonodárnou a soudní a vertikálně na ústředí a 18 správních obvodů. V čele výkonné rady je předseda, kterého volí osmisetčlenná komise na pětileté období. Jmenování musí být potvrzené ústřední čínskou vládou v Pekingu.⁷⁶ Výkonná rada je poradním orgánem předsedy a má 29 členů (15 členů ex-officio a 14 členů neoficiálních). Legislativní rada je jednokomorová šedesátičlenná (30 poslanců je volených přímou volbou a 30 nepřímou volbou profesními volebními obvody). V září 2008 se konaly poslední volby a v letošním roce 2012 se budou konat nové. Politické strany se dělí na provládní a propekingské (Demokratická aliance - DAB), business strana (Liberální strana) a demokratické strany: (Demokratická strana, Občanská strana, Liga sociálních demokratů). V parlamentu jsou také zástupci menších politických stran, zástupci odborů a nezávislí. Legislativní radě se podařilo prosadit návrhy změn volebního systému k posílení demokratických prvků. Právní systém je nezávislý na čínském právním systému, vychází z britského „Common Law“ a hongkongského Základního zákona (Basic Law). Platí zde anglické zvykové právo, precedens atd. Mezinárodní smlouvy a členství v mezinárodních organizacích uzavřené před rokem 1997 zůstávají v platnosti. Hongkong disponuje vlastními konzulárními, ekonomickými, justičními a leteckými dohodami odlišnými od Číny.⁷⁷

Vysoký stupeň autonomie ZAO Hongkong se projevuje následovně:

1. *ústřední orgány nemohou zasahovat do záležitostí, které spadají do autonomních práv*
2. *vláda ZAO má konečné slovo v záležitostech, spadajících do autonomní jurisdikce, jak jsou obsaženy v základním zákonu, a neobrací se na ústřední orgány se žádostí o schválení*
3. *vláda ZAO má právo, v rámci ustanovení základního zákona, rozhodnout, jakými prostředky bude své pravomoci a funkce vykonávat.*⁷⁸

⁷⁶ [cit. 9. března 2012] Dostupný na World Wide Web: < <http://www.info.gov.hk/eindex.htm> >

⁷⁷ [cit. 12. března 2012] < <http://www.legislatii.gov.hk/chice.htm> >

⁷⁸ [cit. 20. března 2012] < <http://www.chinaembassy.cz/cze/zgk/t126978.htm> >

ZAO MACAO

Další zvláštní administrativní oblast ZAO Macao se nachází na území o rozloze 23,5 km², žije zde cca 450 000 obyvatel. Rozprostírá se 60 km západně od Hongkongu v oblasti vyústění Perlové řeky Jihočínského moře. Tvoří jej poloostrov Macao a dva ostrůvky Taipa a Coloane v sousedství provincie Kuang-tung. Součástí čínského území bylo Macao po staletí, ale formálně bylo připojené až ve 3. stol. př. n. l. začleněním do okresu Faniu v prefektuře Nan-chaj, a následně do okresu Siang-šan (nynější město Čong-šan). Portugalcům se v roce 1553 podařilo získat v přístavu Macao povolení kotvit a provozovat obchodní činnost, od roku 1557 začali osídlovat jeho okolí. Oslabení dynastie Čching po Opiové válce v roce 1840 Portugalci využili a zmocnili se sousedních ostrovů Taipa a Coloane. V roce 1887 byla dynastie Čchingů portugalskou vládou donucena v Pekingu podepsat čínsko-portugalskou smlouvu, která stanovila, že Čína předá správu nad Macaem a přilehlými oblastmi navždy Portugalsku. To byl začátek dlouholeté vlády Portugalska nad Macaem. Nová čínská vláda po roce 1949 tyto smlouvy neakceptovala a portugalskou okupaci území nikdy neuznala.⁷⁹ Na základě dlouhodobého úsilí vlády ČLR o změnu stávajícího stavu se podařilo parafovat v roce 1987 čínsko-portugalské prohlášení o tom, že 20. 12. 1999 obnoví ČLR svou suverenitu nad Macaem po 442 letech. Stejně jako v případě Hongkongu, čínská vláda zde uplatňuje principy "jedna země, dva systémy, správa Macaa obyvateli Macaa a vysoký stupeň autonomie".⁸⁰

Macao má stejnou strukturu vnitropolitického systému jako Honkong. Disponuje vlastní mini ústavou, nejvyšším představitelem je předseda výkonné rady, která je 11 členná a má funkci poradního orgánu předsedy. Předsedu volí 300 členná volební komise a jmenuje vláda ČLR na pětileté volební období. Legislativní shromáždění má 29 poslanců (12 je volených přímo, 10 nepřímo, 7 jmenuje předseda výkonné rady). Existenci politických stran nahrazují různá účelová a zájmová sdružení, která většinou disponují provládní a propekingskou orientací, poslední volby se konaly v roce 2009. Volební období je pětileté, nové volby budou v roce 2012. Právní systém se řídí portugalským

⁷⁹ Dokumenty k vývoji Čínské lidové republiky – svazek 20 - Ústavy ČLR, Orientální ústav, ČSAV, Praha. 1990. ISBN 80-90073-3-3.

⁸⁰ Dokumenty k vývoji Čínské lidové republiky – svazek 1 - Ústavy ČLR, Orientální ústav, ČSAV, Praha. 1983, čl. 31

civilním právem a Basic Law Macaa. Nezávislá je justice včetně Nejvyššího soudu, personální složení je v rámci kompetencí výkonné rady. Administrativně se Macao člení na dva obvody Taipa a Macao. Macao nedisponuje samostatnou mezinárodní subjektivitou. Nezávisle na ČLR má právo uzavírat bilaterální smlouvy se zahraničními zeměmi v těchto oblastech: ekonomika, obchod, finance, komunikace, doprava, sport a turistika. Může vydávat vlastní pasy, určuje pravidla pro vstup cizinců na území a je zodpovědné za vnitřní bezpečnost včetně hraniční ostrahy. Pouze v oblastech, které jsou považované za suverénní výsostné právo ČLR, může uzavírat bilaterální dohody a to až po souhlasu čínské vlády. Macao má možnost se stát členem mezinárodních organizací (bez podmínky státní suverenity), zřizuje obchodní mise v zahraničí. Vlastní zastoupení má v Portugalsku a v EU. Nemá možnost zřizovat diplomatická zastoupení a uzavírat konzulární úmluvy. Macao má plné, přidružené a jiné členství v mnoha mezinárodních organizacích. Na ekonomickém trhu je největším globálním hráčem hazardního průmyslu, jeho zisky dokonce čtyřnásobně převyšují příjmy Las Vegas.⁸¹

TCHAJ-WAN

Tchaj-wan je nezávislé spravovaný ostrov s celkovou plochou 36 000 km² na východ od čínské pevniny. Součástí je 80 okolních ostrovů a ostrůvků, největším je korálové souostroví Pchen-chu. Starověké názvy ostrovů Ji-čou a Liu-čchiu a historické dokumenty dokazují vládu Číny po dlouhá staletí. Díky velké vzdálenosti bylo velmi obtížné Tchaj-wan administrativně zvládnout. Pád dynastie Ming a vpád Mandžů do Číny (1644) znamenal příliv obyvatel z východních oblastí, kteří nacházeli azyl na holandských a španělských čajových plantážích ostrova. V roce 1887 byl Tchaj-wan prohlášený za provincii Číny, ale po prohrané čínsko-japonské válce v roce 1895 musel dle dohody ze Šimonoseki být předaný do věčného užívání Japoncům. Japonsko vyhlásilo Číně válku již v roce 1937, ale až v roce 1941 se čínská vláda rozhodla vyhlásit válku Japonsku a prohlásila, že přestávají platit veškeré smlouvy v rámci čínsko-japonských vztahů včetně „šimošecké smlouvy“. Vlády Číny, Spojených států a Velké Británie v prosinci roku 1943

⁸¹ [cit. 20. únor 2012] Dostupný na World Wide Web: < <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/macao-vnitropoliticka-charakteristika/2/1001451/>>

vydaly tzv. Káhírskou deklaraci, v níž se prohlašovalo, že by Japonsko mělo Číně navrátit všechna území, o která ji připravilo (to znamená severovýchod Číny, Tchaj-wan a souostroví Pcheng-chu). Následné Postupimské provolání podepsaly spojenecké velmoci Čína, USA a Velká Británie v roce 1945, později se připojil i Sovětský svaz. Provolání vyžadovalo, aby byly splněny podmínky Káhírské deklarace. Japonsko nuceně kapitulovalo až v srpnu 1945 (po svržení atomové bomby na Hirošimu a Nagasaki) a přislíbilo, že splní závazky, které mu ukládala Postupimská proklamace. Čína získala Tchaj-wan 25. října 1945 zpět, byla obnovena čínská vláda. Rok 1947 poznamenal organizovaný odpor domorodců proti kuotamingské administrativně a po krvavém potlačení bylo vyhlášené stanné právo.

Dne 1. října 1949 po vyhlášení ČLR se ústřední lidová vláda stala jedinou legální vládou v celé Číně a převzala výhradní zastoupení Číny i na mezinárodním fóru. Tento akt kontinuálně po ukončení statusu Čínské republiky nahradil dřívější režim novým za situace, kdy subjekty mezinárodního práva se nezměnily a nelze proto zpochybňovat čínskou suverenitu a čínské teritorium. Vláda Čínské lidové republiky se tak stala oprávněným subjektem, který má zákonné právo uplatnit vládu nad Tchaj-wanem. Dvumilionová kuomintangská elita po úniku z pevniny odsunula šestimilionové původní obyvatelstvo Tchaj-wanu do druhořadého politického a ekonomického postavení. Opozice docílila až v průběhu roku 1986 uznání existence jiné než vládnoucí strany a zahájila politické reformy. V roce 1987 bylo po čtyřiceti letech zrušené stanné právo, Tchaj-wan se vydal demokratickou cestou. Následovalo přijetí řady zásadních legislativních změn (volby prezidenta, zkrácení jeho funkčního období na 4 roky, dále změny systému voleb předsedů provinčních vlád, ustanovení Nejvyššího soudu atd.).

Prezident Lee Teng-hui v únoru 1991 rozhodl o skončení mandátu 460 členů Národního shromáždění působících ve funkcích přes čtyřicet let a odeslal je do politického důchodu. Zároveň se uskutečnila revize čl. 100 trestního zákona, podle kterého byli souzeni lidé za propagaci a šíření myšlenek nezávislosti Tchaj-wanu. Seznamy disidentů byly redukovány a část politických vězňů propuštěna. Volby do Legislativního dvora se staly testem nového rozložení politických sil v zemi a následné první přímé prezidentské volby znamenaly ještě výhru stávajícího prezidenta a kandidáta vládnoucí KMT. Druhé přímé

prezidentské volby v roce 2000 vyhrál kandidát opoziční strany DPP (Democratic Progressive Party) Chen Shu-bian. Nová politická moc se soustředila na odstranění některých prvků systému kuotamingského režimu, svůj program podřídila národním zájmům. Obavy svých voličů z případné války vyvrátila prohlášením, že Tchaj-wan nevyhlásí nezávislost, protože je suverénním státem již od svého vzniku v roce 1912. Prezidentským volbám v roce 2000 se podařilo vytvořit na Tchaj-wanu nové politické klima. Efektivnost nové vlády, kterou sestavil prezident Chen Shui-bian jako „vládu všeho lidu“, v důsledku nejasného rozdělení pravomocí ústavního uspořádání zpočátku nenaplnila očekávání. Následné volby do Legislativního dvora změnilo rozložení politických sil a díky získané většině poslanců Democratic Progressive Party (dále jen „DPP“) si mohla nově sestavená vláda vytýčit tyto cíle: 1/ reformovat hospodářský a finanční sektor, 2/ restrukturalizovat vládu, 3/ zvýšit celkovou životní úroveň, 4/ vytvořit stabilní politické prostředí a zlepšit spolupráci s opozičními stranami, 5/ obnovit dialog s ČLR. Třetí prezidentské volby se uskutečnily v roce 2004, zvítězil v nich staronový prezident představitel DPP Chen Shu-bian. Po svém zvolení stanovil tyto úkoly: dosažení jednoty Tchaj-wanu, stabilizaci vztahů s ČLR, nalézání společenské shody a další posílení ekonomiky. Vyslovil se pro pochopení principu jedné Číny, požádal však současně Peking o porozumění touhy Tcha-jwanců po demokracii. Pro další vývoj nevyloučil žádnou z alternativ sebeurčení, bude-li s ní souhlasit obyvatelstvo Tchaj-wanu. V roce 2008 se konaly parlamentní volby, v kterých DPP nedosáhla svého deklarovaného cíle, absolutní převahu získala Nacionalistická strana-Kuotaming (dále jen „KMT“) a v prezidentské volbě zvítězil kandidát KTM Ma Yiong-jeovi. Tyto události předznamenaly následný vývoj na Tchaj-wanu. Nový prezident a jeho strana preferují větší sblížení s ČLR a hlavně spolupráci s prosperujícími ekonomickými zónami. Vzhledem k specifickému postavení Tchaj-wanu jsou smluvní dokumenty uzavírány na nevládní úrovni. V současné době probíhá proces hledání vhodné procedury k uzavření alespoň základních ekonomických dohod s Tchaj-wanem po vzoru některých zemí EU (zejména ujednání o zamezení dvojího zdanění).⁸²

⁸² [cit. 3. března 2012] Dostupný na World Wide Web: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/tchaj-wan-vnitropoliticka-charakteristika/2/1001056/>>

Kuomintangská vláda byla až do roku 1949 zákonnou vládou celé Číny. Garantem jejího mezinárodně politického postavení byla vláda USA. Z toho důvodu byla Čína při vstupu do OSN zastoupena kuomintangským delegátem, jenž zůstal reprezentantem Číny až do roku 1971, kdy byl na základě rezoluce Valného shromáždění OSN vystřídán představitelem ČLR. Konec členství v OSN a uznání ČLR některými mocnostmi, zejména Francií (1964), Japonskem (1972) a USA (1979) mělo ničující dopad na mezinárodní postavení Tchaj-wanu. V současné době se Tchaj-wan zaměřuje především na pragmatickou a flexibilní „nevládní“ diplomacii. USA v rámci diplomatických styků, potvrzují vládu Čínské lidové republiky jako jedinou legitimní vládu Číny a respektují stanovisko Číny, že existuje pouze jedna Čína a Tchaj-wan že je součástí Číny. Všechny země, které navázaly diplomatické styky s Čínou, uznaly princip jedné Číny a v jeho rámci se zavázaly upravit svoje vztahy s Tchaj-wanem.

3.7. Zvláštní ekonomické oblasti (ZEO)

ZEO, byly zřízené za účelem rozvoje ČLR v rámci politiky čtyř modernizací, kdy je v určitých zónách mimořádným způsobem využíván jednak zahraniční kapitál a především technické, vědecké poznatky a zkušenosti z řízení. Zvláštní ekonomické oblasti mají ze zákona přiděleny různé druhy pravomocí:

- 1/ mimořádné podmínky pro využívání zahraničního kapitálu
- 2/ právo hospodářské samosprávy
- 3/ zvýhodnění při zřizování užívacího práva k půdě
- 4/ odlišný devizový režim
- 5/ výrobu určenou pouze pro vývoz
- 6/ zvýhodněné podmínky pro začátek podnikání včetně daňových a devizových výhod⁸³

Rozhodně v žádném případě nebyla a není vláda ČLR ochotna poskytovat cizincům v těchto nových oblastech exterritorialitu nebo něco podobného. Jakkoliv se vláda snaží vycházet vůči cizincům podnikajícím na těchto územích vstřícně, trvá na striktním dodržování čínských zákonů. Ústavou pravomocně svěřené přijímání podzákonných aktů

⁸³ TOMÁŠEK 1990, s. 23-24.

reflektujících specifika politická, hospodářská a kulturní daných oblastí znamenají, že tyto akty jednak nesmí odporovat ústavě a následně podléhají schvalování Stálým výborem VSLZ. Místní orgány nemůžou a nesmí vydávat zákony.⁸⁴

„Otevřených přístavních měst“ je celkem 14 a při jejich zřízení sehrála důležitou roli pozitivní zkušenost s činností zvláštních ekonomických oblastí. Vláda se rozhodla využívat více zahraniční kapitál a postupně přidávala další oblasti. V roce 1985 byly zřízené otevřené ekonomické oblasti v deltě řek Jang-c' a Ču-tiang a v části oblasti provincie Fu-tien. Státní rada ČLR pokračovala v rozhodnutích, v roce 1986 zřizuje na poloostrovech Lia-tung a Šantung další dvě oblasti jako protiváhu hospodářsky silné Jižní Koreje. Naprosto mimořádné výhody s úmyslem oslabit a vytvořit protipól Tchaj-wanu má další ekonomická zóna na ostrově Chaj-nan.

Právní statut otevřených ekonomických oblastí je obdobný jako mají otevřená přístavní města. Rozdíl je pouze v tom, že se nejedná o městské celky, ale i o části území provincií. Rozdíly mezi zvláštními ekonomickými oblastmi na straně jedné a otevřenými přístavními městy a otevřenými ekonomickými oblastmi na straně druhé byly značné. Ponecháme-li stranou rozdíly ekonomické povahy, tak rozdíly v právním statutu spočívaly v následujících charakteristikách:

- 1/ v rozsahu pravomocí
- 2/ v celním režimu
- 3/ v daňovém režimu
- 4/ v devizovém režimu

Zvláštními ekonomickými oblastmi a otevřenými pobřežními městy jsou: Čchuan-čou v provincii Fu-tien u Tchajwanského průlivu, Šantungský Liaotungský poloostrov, v provincii Chepej a Kuang-si. V roce 1990 byla otevřena nová zóna Pchu-tung v Šanghaji a zároveň další města na toku řeky Jang-c' pro vstup zahraničních investorů. Tím se na Jang-c' vytvořil řetěz otevřených měst, jehož tzv. "dračí hlavou" se stal Pchu-tung. Od roku 1992 byla takto otevřena řada dalších hraničních měst a navíc i všechna hlavní města provincií a autonomních oblastí. Následně bylo zřízeno dalších 15 zón volného obchodu, 32 ekonomických a technických rozvojových zón na úrovni státu a

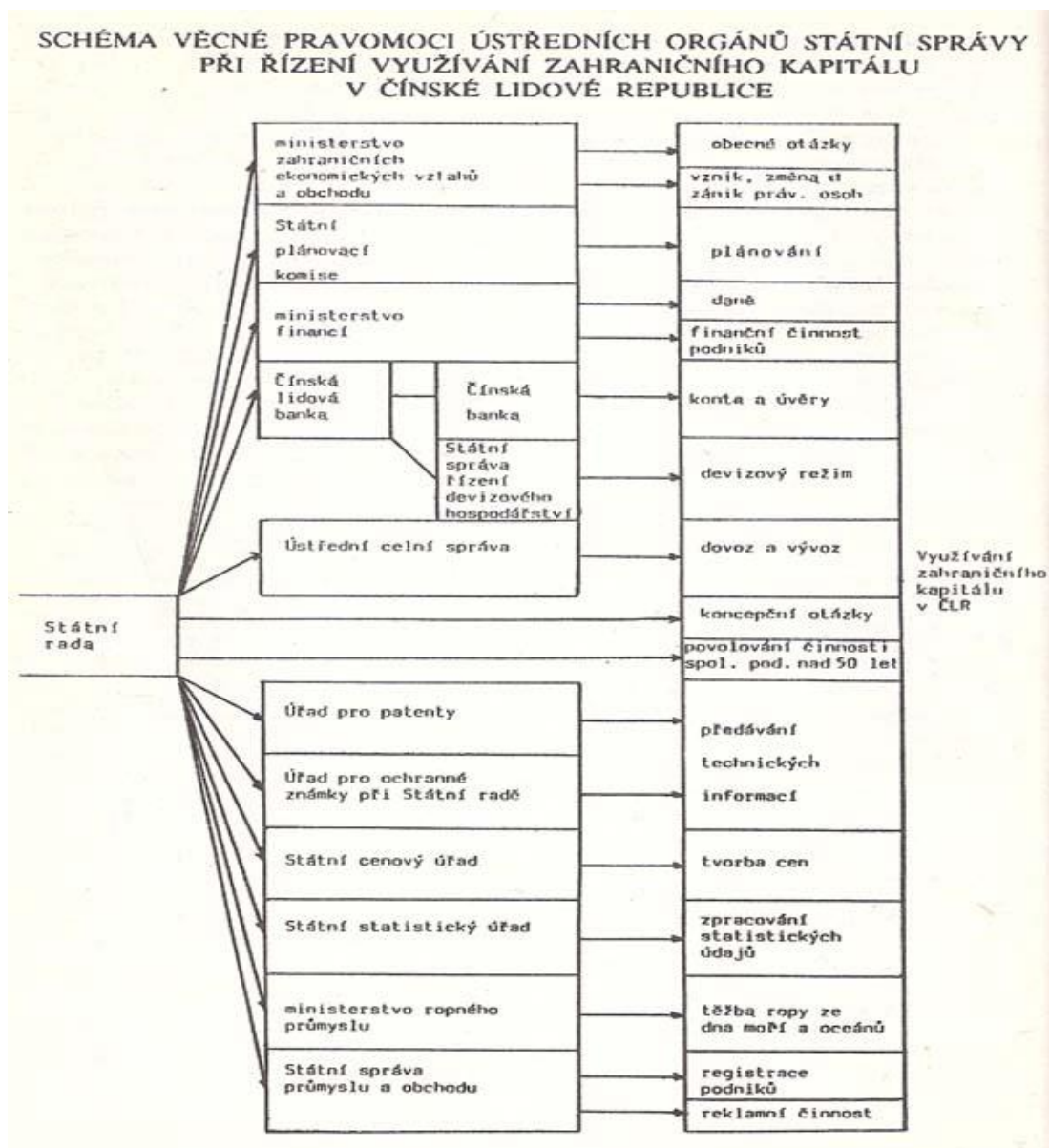
⁸⁴ TOMÁŠEK 2004, s. 331.

53 průmyslových zón nové a pokročilé techniky ve velkých a středně velkých městech. Systém otevřených zón pobřežních oblastí se postupně propojuje i do celého čínského území. Uplatňování různých preferencí umožňuje Číně dokazovat svoji liberální ekonomickou politiku vůči světu. Díky rozvoji obchodu a dovozem nejnovějších technologických zařízení umožňuje rozmach celé čínské ekonomiky.

ZEO se v počátcích zaměřovaly pouze na vývoz čínského zboží. V současnosti jsou silně zahraničně orientovanými oblastmi. Využívají bohatých zkušeností k zavádění nových systémů, zvyšování úrovně výroby a při uplatňování Číny na mezinárodních trzích. Jsou výkladní skříní Číny a vzorem pro celé hospodářství. ZEO Šen-čen byla v roce 1998 určena jako druhá oblast, kde mohou banky hospodařící se zahraničními finančními fondy rozvíjet svou činnost i v čínské měně. Možnost přijít do Šen-čenu využila celá řada nadnárodních společností z Evropy a Ameriky, aby zde uskutečnila společné obchody, a tím napomohla rozvoji této oblasti. Neuvěřitelný pokrok udělala od svého založení v roce 1992 pchutungská nová zóna v Šanghaji a to jak v absorpci obrovského přílivu zahraničního kapitálu, tak v rozvoji ekonomiky povodí řeky Jang-c'. Vláda navíc udělila této zóně mimořádně některé preference, které zatím nikde jinde nebyly uplatněny. V této zóně je povoleno zahraničním obchodníkům otevírat finanční instituce a podnikat v terciární sféře, mimo jinde uplatňovaných celních a daňových úlev. Vláda rovněž povolila v Šanghaji provozovat burzu cenných papírů, rozšířila jí kontrolní a schvalovací práva nad investicemi a dovolila bankám se zahraničními finančními fondy rozvíjet svou činnost v čínské měně. V roce 1998 hodnota průmyslových produktů, které byly vyráběny v pchutungské nové zóně, dosáhla výše 142,2 miliardy jüanů, což bylo více než celková hodnota produkce celé Šanghaje v roce 1989. V současnosti má své sídlo v Pchu-tungu 72 finančních institucí se zahraničními finančními fondy, z toho bylo 18 bank, které měly oprávnění zabývat se obchody na burze v čínské měně. V Pchu-tungu má svoje zastoupení 35 hlavních čínských hospodářských konglomerátů a podniků ze 14 provincií a měst. Bylo zde založeno množství různých zajímavých projektů, financovaných podnikateli z více než 60 zemí a regionů. Role Pchu-tungu jako "dračí hlavy", vyzařující svou sílu, bude do budoucna hrát zřejmě velkou politickou roli. ZEO se jednoznačně ukázaly jako skvěle fungující díky tomu, že Čína neustále prochází řadou reforem systému zahraničního obchodu, mezi které

patří rozšíření nejen schvalovacích a kontrolních pravomocí místních vlád nad zahraničním obchodem a vývozem, ale také rozšíření autonomie zahraničních obchodních podniků při realizaci exportních operací. Stát postupně provádí přeměnu starého systému, upouští od předpisování závazných plánů podnikům zahraničního obchodu. Nový systém zahraniční obchod reguluje a kontroluje nepřímo přes celní poplatky, devizové kurzy, úvěr a daňové refundace.

Schéma č. 2. Pravomoci ústředních orgánů státní správy ČLR – využívání kapitálu

⁸⁵ TOMÁŠEK 1990, s. 20.

4. Čínská ekonomická reforma a její perspektiva

Čínská vláda od roku 1979 postupně vytváří právní systém na realizaci nastartovaných koncepcí rozvoje průmyslu, regionů, daňových a finančních politik. Existuje několik speciálních zákonů a předpisů, obecných zákonů a nařízení včetně mezinárodních smluv, které upravují pravidla zahraničních investic v ČLR.

Hlavní formy pro využívání zahraničního kapitálu jsou tři: přímé investice, kapitálové půjčky a další návazné způsoby investic. Přímé investice jsou např. čínsko – zahraniční kooperativní formy podnikání včetně joint venture, financování určitých podniků, akciové společnosti s přímými zahraničními investicemi. Kapitálové půjčky jsou např. půjčky zahraničních vlád, mezinárodních finančních organizací, půjčky bank, exportní úvěry a emisní zahraniční obligace. Dalším způsobem jsou mezinárodní pronájmy, kompenzační obchody a především výroba a montáže apod. Čínská vláda má zájem využívat co největší počet zahraničních investic na průmyslový rozvoj různých oblastí a snaží se rozvíjet investiční politiku a pobídky investic.

Zřizováním dalších zvláštních ekonomických oblastí v různých regionech se snaží vytvářet prostor pro další zahraniční investice. Regiony mohou uplatňovat prostřednictvím místních správních orgánů zcela specifické přístupy a postupy v rámci předkládání, schvalování, zdaňování, dále v celních procedurách, finančních zdrojích, vedeních podniků, využitích pozemků, a též využíváním půdy a pracovních sil.

Slabým článkem se ukazuje být rozhodčí zákon, který má zatím rigidní přístup, ale novelizacemi se pomalu přibližuje celosvětovým trendům rozhodčích řízení. Rozhodčí zákon ČLR byl přijatý až v roce 1994 a jako mnoho dalších právních úprav se vyznačuje dalším specifickým prvkem v rámci právního rámce ČLR. Vymezením mezinárodního prvku je dvojkolejně chápání rozhodčího řízení v Číně a odlišuje tuzemské rozhodčí řízení ve sporném řízení čistém vnitrostátním a s mezinárodním prvkem.⁸⁶ Nejvyšší lidový soud ČLR v roce 1992 vyložil znaky mezinárodního prvku ztotožněním s jinými mezinárodními přístupy.

⁸⁶ HRADILOVÁ, Veronika: Disertační práce. Rozhodčí řízení v ČLR 2009/2010. [cit. 17. března 2012] Dostupné na World Wide Web: < http://is.mu.cz/th/61167/pravf_d/final_22.6.TEXT_DISERTACE_2... >

Čínská úprava se ztotožňuje s trendem absolutní povahy mezinárodního rozhodčího řízení a definuje mezinárodní prvek existencí objektivního předpokladu v subjektu, činnosti nebo předmětu právního vztahu. Důležitým a významným znakem je existence mezinárodního prvku v právních vztazích ke zvláštním administrativním oblastem ČLR Hongkong, Macao a Tchaj-wan.

Investice BOT je nová speciální forma zahraničních investic v ČLR. Výstavba infrastruktury značně pokulhává za rozvojem čínské ekonomiky. Vstupem zahraničního kapitálu systémem Build – Operate – Transfer (Výstavba – správa - předání) se otevírají nové možnosti jejího financování. Kontrakt je uzavřený se soukromou projektovou společností ve smluvně stanovené době (15–20 let). Předpokládá výstavbu, financování, údržbu určitého infrastrukturálního zařízení. Po uplynutí stanovené doby, ve které má projektová společnost právo na využívání realizovaného projektu a realizaci zisku, bude následovat bezúplatný převod hostitelské zemi.⁸⁷

Finanční podpory a daňová politika podnikům, které investují ze zahraničí, představují silnou motivaci pro jejich zřizování. Podnikům je povoleno používat zahraniční aktiva na zástavy pro půjčky, mohou požádat o vydání akcí typu A + B. Zárukou bezpečnosti a spolehlivosti investic jsou poskytované záruky v rámci politických, realizačních a manévrovacích prostor.

Daňová politika je jednou z nejsilnějších pobídek, zahrnuje řadu daňových úlev v rámci podnikání: daně z příjmu, daně z přidané hodnoty, spotřební daně, podnikatelské daně a osobní daně z příjmů. Tato preferenční opatření při zdaňování umožňují zahraničním investorům získávat co nejlepší podmínky při svém podnikání.⁸⁸ Vstup do Světové obchodní organizace (dále jen „WTO“) v listopadu 2001 znamenal pro ČLR nutnost většího otevření vnitřního trhu (včetně komodit), zahraničním investorům a současně přijetí platných pravidel WTO. Vstupem do WTO se realizoval plán Číny „otevírání se světu“ neboli trvalá koncepce nového rozvoje čínské ekonomiky.

⁸⁷ [cit. 13. ledna 2012] Dostupný na World Wide Web: < <http://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/agreements/conc..>>

⁸⁸ TOMÁŠEK 1990, s. 36-44

Čína následně upravila v právním rámci řadu příslušných předpisů, které nebyly v souladu s pravidly WTO.⁸⁹

Úprava hospodářských smluv v ČLR byla doprovázená diskusí, zda je právo hospodářských smluv samostatným odvětvím čínského práva, nebo součástí systému hospodářského práva. Podle teorie amerických právníků se toto pojetí práva přibližuje úpravě „Contract law“. Nesmíme zapomínat, že právní úprava hospodářských smluv je odlišná nejen historickým vývojem, ale také společenskou funkcí. V evropských socialistických zemích bylo také pojetí hospodářských smluv součástí doktrinární koncepte. Právní úprava v ČLR se nejvíce přibližuje definici hospodářských smluv v NDR, kde úprava hospodářských smluv ve „*Vertragsgesetz*“ zahrnovala obecné principy všech typů smluv, smluvních závazků a odpovědností v případě neplnění. Článek 2 zákona o hospodářských smlouvách uvádí: „Hospodářské smlouvy jsou dohody mezi právníky osobami uzavřené za účelem uskutečňování určitých hospodářských cílů a stanoví vzájemná práva a povinnosti subjektů“.⁹⁰

Čínská lidová republika v rámci svého „otevírání světu“ a zájmu o stabilního investičního prostředí pro zahraniční partnery musela vytvořit od roku 1979 postupně relativně ucelený právní systém k realizaci zahraničních investic.

Zákony a předpisy upravují pravidla a základními normami jsou především tyto speciální zákony:

1/ Zákon o ČLR o čínsko-zahraněních joint venture na bázi kmenového kapitálu a Zákon ČLR o čínsko-zahraněních smluvně sjednaných joint venture a pravidla jejich uplatňování

2/ Zákon ČLR o podnikách se zahraničním kapitálem a Zákon o dani z příjmu podniků se zahraničními investicemi a zahraničních podniků a jejich uplatňování

3/ Základní předpisy pro orientaci zahraničních investic: Orientační seznam hospodářských odvětví a hospodářských odvětví v centrálním a západním regionu pro zahraniční investice

⁸⁹ [cit. 10. ledna 2012] Dostupný na World Wide Web: <<http://www.businessinfo.cz/cz/>>

⁹⁰ TOMAŠEK, Michal. *Právní úprava hospodářských smluv v ČLR*. Arbitrážní praxe. 1989, č. str. 113,114

4/Zákon o ochraně investic krajanů z Tchaj-wanu a jeho uplatňování

5/ předpisy k založení investičních společností se zahraničními investicemi a prozatímní předpisy o slučování se a vytváření smíšených společností⁹¹

6/ obecné zákony a nařízení (zákony o obchodních společnostech, o smlouvách, pojištění, arbitráži, práci, ochranných známkách, patentech, autorských právech) Zákon o zahraničním obchodě a prozatímní předpisy o dani z přidané hodnoty, spotřební dani a obchodní dani

7/ Mezinárodní smlouvy:

1. Dohoda o ochraně bilaterálních investic – ČLR má uzavřenou s více než 100 zemí

2. Dohoda o zabránění dvojímu zdanění ČLR má uzavřenou s více než 90 zemí

Čína připravuje opatření k dalšímu otevírání se světu. Má proto připravený scénář, který by měl přimět zahraniční investory k dalšímu rozšiřování sfér pro podnikání. Nabízí investice do výstavby infrastruktury, při využívání zdrojů v zemědělství, ekologii, energetice, dopravě, turistice atd. a především také do budování center v rámci rozvoje a technologických výzkumů. Současně je připravená a rozšířená sféra zahraničních investic do bankovníctví a zahraničním bankám bude umožněné obchodovat i v RMB (juanech) ve všech povolených okruzích jako jsou investice např. do telekomunikací, pojišťovnictví, turistiky, právnických kanceláří, zasilatelských služeb, veřejných služeb a dalších.

Měly by pokračovat experimenty s novými různými formami zahraničních investic. Dojde i na širší využívání zahraničního kapitálu formou státem podporované a přidělené zahraniční komerční půjčky na dovoz vyspělých technologií a technických zařízení. Vláda tím sleduje zvýhodnit podporu určitých projektů a investic.

Bude rozšířena pravomoc podniků v rámci rozhodování zahraničních obchodů a vedení firem bude podporováno nejen při výrobě konkurence schopných produktů, ale také při dalším sjednávání nových kontraktů na projekty s důrazem na sousedící země. Zmírnění omezení při udělování povolení vývozu a dovozu bude probíhat souběžně s uvolněním v oblasti vízové politiky. Je připravené rozšiřování regionální spolupráce a vzájemné

⁹¹ [cit. 11. ledna 2012] Dostupný na World Wide Web: <<http://www.cz.china-embassy.org>>

podpory zúčastněných stran. Týkat se to bude hlavně zaostalých oblastí, kde bude zintenzivněna podpora v oblasti investic, financování, úvěrů, průmyslových podniků a obchodní činnosti. V klíčových rozvojových i etnických oblastech budou rozvinuté mnohostranné formy ekonomické spolupráce.

Velký důraz bude i nadále věnován hlavně daňovým pobídkám a preferenčním opatřením. Rozlišovat se budou investice v určitých regionech, budou mít výhodné daně v návaznosti na postavení podniků v dlouhodobém horizontu. Příjmy ze speciální zemědělské produkce zahrnující v sobě eko-systémový přístup při pěstování plodin, lesní a pastvinné hospodářství s dodržováním ochrany životního prostředí mohou být osvobozené od daní až na deset let. Půda využívaná ve prospěch budování infrastruktury je osvobozena od pozemkové daně. Rozhodování o pozemkových daních jsou v kompetencích místních vlád provincií, autonomních oblastí a ústředním vládám přímo podřízených municipalit.⁹²

Modernizace Číny je úkol, který v sobě nese tři zásadní pilíře změn. První je přeměna ekonomického systému, druhá je změna způsobů zajišťování ekonomického růstu a třetí zásadní změna je přeměna duální ekonomické struktury na moderní sociálně ekonomickou strukturu. Čína si je dobře vědoma problémů a obtíží, které jsou spojené s modernizací země, ale na druhé straně si uvědomuje možnosti a potenciál své země. Čína disponuje vedle širokého prostoru pro hospodářský rozvoj, a vedle politiky otevření se světu, hlavně obrovským potenciálem lidských zdrojů pro jeho realizaci. Pro Čínu to znamená výzvu k rozvoji nejen ekonomického růstu, ale také snahu v rámci morálních a politických aspektů zdokonalit všechny sféry života čínské společnosti.

Čína díky své politice otevření se světu zaznamenala obrovský rozvoj zahraničního obchodu, a když si uvědomíme, že objem dovozu a vývozu se od roku 1950 do roku 1998 zvýšil o cca 280 krát, je to nevídaný skok. Za posledních 20 let díky čínskému exportu a importu bylo dosaženo výrazného pokroku ve všech obchodních komoditách. Investice zahraničního kapitálu rovněž pomohly k růstu čínského zahraničního obchodu. Zvyšuje se obchodní výměna nejen mezi USA, EU ale také s Afrikou a Latinskou Amerikou.

⁹² [cit. 10. dubna 2012] Dostupný na World Wide Web: <<http://www.chinaembassy.cz/>>

Svět sleduje vývoj ekonomiky Číny s obdivem i obezřetně. Existuje mnoho výhrad k využívání pracovních sil až na dno jejich možností. Obyvatelé Číny přitom většinou přijímají rozvoj společnosti s obdivem a přizpůsobují se zatím bez problémů. Otázkou je jak dlouho to vydrží, ale vzhledem k jejich tradičnímu přístupu k vládcům to může trvat dlouho. Čína má jeden velký cíl vybudovat do roku 2020 společnost všeobecné počáteční prosperity a tím vstoupit do nové etapy života čínské společnosti v rámci dokonalé prosperující ekonomiky.

*„Vlády nedemokratických tržních ekonomik, jako je třeba čínská nebo ruská, mohou bez problémů podhodnotit vlastní měnu a zvýhodnit tak vlastní export, snížit sociální standarty a tím i pracovní náklady, dopustit pirátské kopírování cizích výrobků, nebo zestátnit soukromé vlastnictví domácích a zahraničních investorů. Navíc se autoritářské vlády i v ostatních oblastech rozhodují rychle, cíle vytyčují jednoznačně, jednají rezolutně a ignorují domácí a zahraniční veřejné mínění; celkově viděno, jsou na výzvy současnosti lépe připraveny“.*⁹³

*„A tak si čínská vláda právě testuje, do jaké míry je schopná vydírat západní státy a ukázat světu, kdo je nahoře a kdo dole. Pro těžko chápavé tak opakuje lekci o tom, že hospodářství mělo, má a bude mít mocensko-politický rozměr. V Pekingu vládne po globální hegemonii toužící autokracie, která používá ekonomiku jako mocenský nástroj. Tahle politická ekonomie je pro Západ o to hrozivější, že nemá nic společného s marxismem či se světovou revolucí.“*⁹⁴

Čína se chce stát světovým hráčem třetího tisíciletí v oblasti ekonomiky a připravuje se dlouhodobě pomalými krůčky na den, kdy se jí to podaří. **„Výsledkem současné dluhové krize ve vyspělých zemích bude zcela nový mezinárodní ekonomický a politický systém. Dnešní zadlužení nemá v historii obdoby. Systém čeká kolaps a nový bude určovat největší věřitel tedy Čína“** mimo jiné tvrdí Phillip Coggan v časopise IMF Survey, který vydává Mezinárodní měnový fond.⁹⁵

⁹³ [cit. 3.4.2012] Robejšek Petr blogy, dostupný na World Wide Web :

< // <http://www.robejssek.com/czech/publikationen/online/artikel2.pdf> >

⁹⁴ [cit. 3.4.2012] < // <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/petr-robejssek.php?itemid=11147> >

⁹⁵ [cit. 8. ledna 2012] <<http://byznys.ihned.cz/zpravodajstvi-krize/c1-55069240-vysledkem>>

5. Závěr

Cílem práce byla analýza správního práva a administrativní správy v Číně v průběhu dějin. Součástí je také analýza ekonomického vývoje a právního prostředí v určitých administrativních a ekonomických oblastech.

Z celého zkoumaného procesu čínské historie právních a správních systémů vyplynulo několik aspektů, jedním z nich je téměř kontinuální trvání čínské historie od prvních písemných zmínek před 2000 lety př. n. l., kdy pozorujeme expanzi čínského národa do stále větších oblastí. Čínský národ posiluje a rozrůstá se i přes nájezdy severních kočovníků a snahy jej ovládnout. Čína na rozdíl od mnoha původních národů, které mizely v propadlišti dějin, nepodléhá, neochabuje a nedegeneruje. Šíří tisíciletí a staletí čínskou kulturu do celé východoasijské oblasti. Světově je také uznávána čínská filozofie a kulturní tradice, poezie, malířství a sochařství. Žádná jiná kultura zřejmě nebyla takto vnímána cizími národy ve všech svých konsekvencích. Nejzvláštnější na celém tom procesu je, že Čína o nic takového nikdy neusilovala, dokonce se spíš tomu bránila. Na rozdíl od evropských národů, u kterých byla snaha vnucovat svou kulturu, náboženství, zvyky a způsob života jiným národům násilím, Čína zaujímala opačný postoj. Číňané se nikdy nesnažili někomu něco vnucovat a asi právě proto byl vliv čínské kultury na okolní národy tak hluboký a trvalý. Jiné civilizace v různých historických časových úsecích slábly, zanikaly a znovu se vytvářely, ale v Číně byla nepřetržitá kontinuita zachována. Zajímavostí je, že pokud se ataky jiných národů na Čínu uskutečnily, zpravidla skončily splynutím s původním obyvatelstvem. Tito nájezdníci potom přebírali komplexní způsob života včetně řízení státu. Čínská kultura nese s sebou tíhu proher a následných vzepětí. Vstřebala do sebe několik etnik, civilizačních návyků, náboženství, a přesto zůstala svébytná.

*„Tradiční čínská kultura nezná absolutně vymezený pojem pravdy, typický pro západní svět. V důsledku toho nevnímá ani lež jako hřích. Konečně výklad toho, co je pravda a lež, v Číně silně podléhá konvencím. Kolektivní cítění a smysl pro autoritu tudíž vedou Číňany k tomu, že trestán nebývá člověk nepravdomluvný, ale ten, který poškozuje zájmy ostatních. Konečně, osud jednotlivce není tak důležitý, podstatné je zachování rodu a správných vztahů ve společnosti“.*⁹⁶

⁹⁶ OBUCHOVÁ 1999, s. 23

V tradicích čínské společnosti je respektování pěti základních vztahů rodiny a státu. Hlavně čtyři z nich jsou vztahy nadřízenosti a podřízenosti. Podle tohoto myšlení si lidé v Číně nikdy nejsou rovni, vždy zaujímají určité dané postavení v hierarchii společnosti. Čínské etnikum se navíc nikdy nepostavilo proti státnímu a společenskému řádu jako takovému.⁹⁷

Dva důležité aspekty, vyplývající z analýzy a dějinného exkurzu do problematiky správního práva, nám objasňují pojetí veřejné správy v Číně. Prvním je osvědčená tisíciletá tradicionalistická koncepce řízení státu, pouze s určitými prvky modernismu (nové oblastní a územní členění v rámci ekonomického rozvoje Číny) a druhým jsou povahové rysy čínského obyvatelstva včetně jeho podřízenosti vůči vládcům.

K prvnímu aspektu je nutné zmínit, jak v Číně v rámci centralizace a decentralizace moci fungují mechanismy řízení. V Číně se jasně ukazuje, že snaha o fungující propracovaný systém má úspěch pouze tehdy, když je silná centrální moc a má spolehlivé spojení v jednotlivých provinciích. Čínská lidová republika je neustále propojena s duchovním hnutím přelomu devatenáctého a dvacátého století, i když se prezentuje jako socialistický stát s tržním hospodářstvím. Stát si ponechává v rukou regulační politiku, zemi řídí prostřednictvím prověřených úředníků s širokými pravomocemi a uskutečňuje státní územní autonomii mechanismy, které jsou staré tisíce let. Specifickým znakem čínské veřejné správy je územně správní dělení země. Jsou to jednak autonomní oblasti v rámci Čínské lidové republiky, ale především administrativní a ekonomické oblasti zvláštního režimu. Je to východisko a přizpůsobení situaci, jak spravovat z centra rozsáhlé rozdílné územní oblasti různorodých národnostních etnik a nerovnoměrného ekonomického rozvoje. Existuje určitá snaha o federativní upořádání, která je však zatím neprůchodná.

Pokud budeme vycházet z teorie správního práva, které říká, že: „*Správní právo je soubor právních norem vztahujících se na veřejnou správu, pokud jde o její organizaci a činnost, včetně vztahů vznikajících při jejím výkonu mezi nositeli veřejné správy na jedné straně a fyzickými nebo právníckými osobami na straně druhé.* Vymezení veřejné správy jako základního institutu správního práva je podmínkou sine quo non pro jakémkoliv definování správního práva. Při tom je třeba přiměřeně dbát na to, aby pojem správního

⁹⁷ OBUCHOVÁ 1999, str. 231

práva a jeho předmět byly stanoveny na základě konkrétního fenoménu správy a nikoliv jen na základě obecných představ platných jako zásady pro jakoukoliv veřejnou správu“,⁹⁸ tak musíme konstatovat, že jeho aplikace je v Číně sice částečně odlišná, i když v mnohém velmi podobná.

V současné Číně je navíc definice správního práva složitější vzhledem k doktrinářskému pojetí hospodářského práva, a postavila proto před teorii práva nemalý úkol, totiž najít dělicí čáru mezi hospodářským právem a správním právem zejména tam, kde se obě disciplíny protínají, tedy v oblasti řízení národního hospodářství a v oblasti řízení jednotlivých odvětví národního hospodářství. Přítomný právní systém Číny je ovlivněný sedmdesát sedm let starými dějinami, které v sobě zahrnují třicet sedm let období právního systému Čínské republiky a čtyřicet let právního systému Čínské lidové republiky. Soudobé právo Číny má už v sobě prvky práva západního a dá se konstatovat, že právní systém částečně náleží do kontinentálního práva.

Čínská teorie správního práva přiznala a přiznává, že tento problém není snadný a že u některých právních vztahů, vznikajících při hospodářském řízení, lze těžko odlišit, zda jde o správně právní nebo hospodářsko-právní vztahy. „*Čínská teorie správního práva odvodila tuto hranici ze systémové a funkční definice správního práva, postavení správního práva v systému práva charakterizovala tak, že správní právo je soubor právních norem, které upravují společenské vztahy, do nich vstupují orgány státní správy a pracovníci státní správy při uskutečňování výkonné a nařizovací moci státu“*.⁹⁹ Subjektům hospodářského práva se stanovila povinnost respektovat řízení orgánů státní správy v rámci právních vztahů, a to jak horizontální, tak vertikální povahy. Obě právní odvětví se prolínají a jsou na sobě závislé. V oblasti hospodářského řízení převažují předpisy, které mají propojené prvky hospodářského a správního práva. Využívání zahraničního kapitálu v Čínské lidové republice má dvě formy - přímou a nepřímou. Přímá forma jsou hospodářské vztahy uskutečňované orgány státní správy nebo místními orgány státní správy se zvláštními pravomocemi, které vyplývají ze zákona.

⁹⁸ HENDRYCH 2006, s. 16

⁹⁹ TOMÁŠEK 2004, s. 322

Povolení činnosti společných podniků je v gesci ministerstva zahraničních ekonomických vztahů a obchodu, devizová konta musí odsouhlasit Čínská banka a podobně. Nepřímá forma je metoda, kdy určený orgán hospodářského řízení řídí a dohlíží na čínské právnické osoby, které uzavírají smlouvy se zahraničními subjekty. Pravomocí čínských orgánů státní správy v rámci využívání zahraničního kapitálu ale neplatí v určitých oblastech, kde jsou předmětem úpravy těchto vztahů zvláštní předpisy vztahující se k dané oblasti. Zvláštní ekonomické oblasti mohou být tématem na další diplomovou práci a jsou ukázkou, jak funguje v praxi čínské „otevírání se světu“, které nastartoval především otec reformy Ten-Siao-pching. Zvláštní ekonomické oblasti jsou značně prosperující a neustále se rozšiřují do dalších oblastí Číny.

Druhým zmíněným aspektem vyplývajícím z tisícileté správy věcí veřejných v Číně jsou povahové rysy jeho obyvatelstva v kontextu konfuciánských dějinných představ o společenství. Musíme vycházet z daného stavu, že normy chování Číňanů nejsou dané právními zásadami, ale řídí se Konfuciovým učením. Vztahy jsou naopak dané pěti základními principy, které jsou etickými normami hluboce ukotvenými v povědomí lidí. Pět základních vztahů se řídí jednoduchými principy vzájemných vztahů mezi rodiči a dětmi, nadřízenými a podřízenými, manžely, bratry a přáteli. Život Číňanů se zatím stále podřizuje těmto zásadám, a proto je také velmi snadné jej ovládat a manipulovat s ním. V současnosti se konfuciánské hodnoty střetávají se západním pojetím hodnotových měřítek svobody a demokracie. Čína se díky svému otevírání světu dostává do konfliktu nejen díky své sociální tržní ekonomice, ale i svým pojetím lidské důstojnosti. Čína se učí velmi rychle také komunikaci s cizinci, jako rovnocennými partnery, kvůli vzájemným obchodům. Čína je pozoruhodně stálá ve své vzájemné soudržnosti a také ve svém vlastenectví. Číňané jsou velice hrdí na svou zemi a tím, že do sebe vstřebávají určité myšlenkové pochody západních společností, očekávají také od nich určitou vstřícnost a ne pouze vnucování jejich vůle v rámci západních norem chování. Vzájemná spolupráce založená na principu rovnosti národů bude přínosem pro obě strany.

Demokratické společnosti se řídí ve svém pojetí spravedlnosti a blahobytu pro všechny představou sociálně spravedlivého státu. Nepředstavitelné je pro ně autoritářské pojetí státu s prvky tržní ekonomiky. Demokratickým společnostem hrozí nebezpečí zhroucení dosavadních systémů paradoxně právě díky představám států o sociální

spravedlnosti. Dalším paradoxem je, že politická svoboda, která má zaručovat politickou stabilitu, může být současně brzdou ekonomické prosperity. Zajistit lidem normální život se všemi atributy sociálně spravedlivé společnosti, jako jsou např. možnosti odpovídající práce, zdravotních a sociálních systémů, je čím dál složitější. Zhroucením ekonomických systémů západních společností pravděpodobně nastanou změny v náhledu na prvky nedemokratických tržních systémů autoritářských režimů.

Čína není žádným malým hráčem v našem globálním světě. V současné době je dokonce příkladem úspěšného autoritářského systému vládnutí. Číňané si dokonce myslí, že jejich autoritářství je stejně demokratické jako liberální pojetí světa. V souvislosti s problémy světové ekonomiky hrozí, že globální boj za demokratizaci může ztratit na své síle a inspiraci.

Číňané si nikdy nevolili a nevolí ani dnes své vládce a neexistuje tam demokratická vláda, jak ji chápou západní civilizace. Přímé volby probíhají pouze na nejnižší úrovni vesnic. Ostatní posty se odehrávají na principu rošád v politbyru UVKS Číny. Čínská společnost to většinou respektuje a ani se nesnaží to měnit. Někdejší nejvyšší čínský představitel Teng Siao-pching se nechal v roce 1987 slyšet, že za padesát let se v zemi budou konat celostátní volby. Čínská demokratická trajektorie nevyvolává příliš hlasitý ohlas, ale možná se nakonec naplní Tengův slib ještě před plánovaným termínem.

Komunistická a autoritářská Čína má pro mnoho lidí na Západě pejorativní význam. Je nutno posoudit, do jaké míry jsou jednoduché soudy pouze náhledem západní civilizace na dané skutečnosti. Předjímání o tom druhém je v tomto případě oboustranné. Čína po zkušenostech posledních dvou století nemá rovněž důvody věřit kantovskému snu o propojení státu a mezinárodních institucí do ideálního stavu, zajišťujícího světový mír.¹⁰⁰

Západ má problém vnímat současnou Čínu a její vzestup v kontextu dějin. Čína nastoupila cestu návratu na místo ve světě, kam historicky patřila. Čína chce svůj jasný cíl obnovení velmocenského postavení prosadit, ale prezentuje také svůj zájem na součinnosti multipolárního a multikulturního světa. Nikdo, ani Západ, ani Čína, nemůže mít zcela jasno, co ten multikulturní svět v důsledku současné krize celosvětové společnosti přinese, a zda bude mít sílu se vůbec prosadit. Dívejme se na správu věcí veřejných v Čínské lidové

¹⁰⁰ VOJTA, Vít. *Čínský svět*. Brno: Ondřej Doležal - nakladatelství Pixl-e, 2011. 1. vydání, ISBN 978-80-905021-0-9, s. 192

republiky bez emocí a nechme na čínských občanech, jakou budoucnost si zvolí. Nám nepřísluší čínský společenský systém kritizovat, pokud nejsme jeho součástí, a můžeme jen tiše závidět neskutečné nasazení a vnitřní sílu čínského obyvatelstva. Pro západně orientovaného člověka s povrchní zprostředkovanou znalostí prostředí je velmi těžké pochopit dravou sílu, která žene obyvatele Číny k podílení se na budování svého státu. Ulice Pekingu jsou plné neskutečně hrdých a schopných lidí. Dávno ztratili uniformitu a vůbec nevypadají, že chtějí něco na svém státním zřízení měnit. Samozřejmě je zde určitá část společnosti, která se nespokojí s daným stavem v oblasti potlačování lidských práv. V průběhu civilizací existovali a budou existovat, ale je otázkou do jaké míry je budou ostatní akceptovat. Komunistický model ČLR se asi hned tak nezhroutí jen kvůli jinde nefunkční ideologii, dokud nepřekročí tu kritickou hranici, kdy se může zhroutit tak, jak se hroutily na vrcholu moci všechny dynastie Číny zejména kvůli korupci a nepotismu. Bude zajímavé sledovat, jestli jsou imitace demokratických postupů schopné přinést výsledky v tomto specifickém a kulturně odlišném prostředí.

Čína má za sebou pět tisíc velmi rozdílných let, čelila a přežila několik svých „zániků“. Má svébytnou a odlišnou kulturu a v novodobých dějinách přeskochla důležitá vývojová období. Průmyslové revoluce a evropské obrození, které utvářely moderní západní společnosti, se neuskutečnily, a proto nemá Čína dobrou startovací pozici k tomu, aby se přizpůsobila Západu. Určitým problémem je vyrovnávání se Západu se skutečností, že v Číně nefungují principy hodnot podle západních měřítek.¹⁰¹ Poselstvím vyplývajícím z této práce je též to, že civilizace mají mnoho podob, zkušeností a ve své různosti se mohou hodně vzájemně obohatit, pokud ovšem budou chtít...

„Čína narušuje světovou rovnováhu takovým způsobem, že novou rovnováhu musí svět najít během třiceti až čtyřiceti let. Není možné předstírat, že je to jen další velký hráč. Toto je největší hráč v historii lidstva“.

Bývalý singapurský premiér Lee Kuan Yew (květen 1993)¹⁰²

¹⁰¹ VOJTA 2011, s. 193

¹⁰² OBUCHOVÁ 1999, s. 160

6. Seznam použité literatury a internetových zdrojů

Monografická literatura

- 1/ BARTUŠKA, Jan. *Ústava čínské lidové republiky*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1955,
- 2/ DOKUMENTY K VÝVOJI ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY. Praha: Orientální ústav ČSAV 1983, 1984, 1989, 1990 :
 - 2.1/ Svazek 1 - Ústavy ČLR (z roku 1954, 1975, 1978, 1982).
 - 2.2/ Svazek 2 - XI. Sjezd Komunistické strany Číny (12. - 18. srpna 1977).
 - 2.3/ Svazek 3 - Dokumenty 1. Zasedání VSLZ V. funkčního období, 26. 2. – 5. 3. 1978
 - 2.4/ Svazek 5- Sedm zákonů přijatých na 2. zasedání VSLZ V. funkčního období 1979
 - 2.5/ Svazek 6- Dokumenty 3. zasedání VSLZ V. funkčního období, (30. 8. – 10. září 1980).
 - 2.6/ Svazek 20- Dokumenty k otázce Hongkongu a Macaa.
 - 2.7/ Svazek 24- Dokumenty 1. zasedání VSZL VII. funkčního období (25.3 – 13. 4. 1988)
 - 2.8/ Svazek 25 Dokumenty 1. zasedání VSZL VII. funkčního období
- 3/ ĎUREJ, Ján. *Problémy soudobého vývoje Číny*. Praha: Orientální ústav ČSAV 1981, .
- 4/ FAIRBANK, John. K. *Dějiny Číny*. 1. vydání, 3 dotisk. Praha: Lidové noviny 2010. ISBN 978-80-7422-007-4
- 5/ HENDRYCH, Dušan. A kol. *Správní právo. Obecná část*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2006. ISBN 80-7179-442-2
- 6/ HEYWOOD, Andrew. *Politologie*. 1. vydání. Praha: EUROLEX BOHEMIA 2004 ISBN 80-86432-95-5
- 7/ *China's Foreign Affairs in 2008*, Department of Polici Planning Ministry of China 2009
- 8/ KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck 1996 ISBN 80-7179089-3
- 9/ LISČÁK, Vladimír. *Stručná historie státu- Čína*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Libri 2003. ISBN 80-7277-109-4
- 10/ LISČÁK, Vladimír. *Čína - Dobrodružství hedvábné cesty*. 1. vydání. Praha: SET OUT, 2000. ISBN 80-86277-11-9
- 11/ MANKELL, Henning. *Číňan*. 1. vydání. Brno: Host 2011. ISBN 978-80-7294-587-0
- 12/ OBUCHOVÁ, Ľubica. *Číňané 21 století Dějiny-tradice-obchod*. 1. vydání. Praha: Academia 1999. ISBN 80-200-0641-9

- 13/ PALÁT, Augustin. *Čínská lidová republika*. 1. vydání. Praha: Svoboda 1970.
- 14/ PRUŠEK, Jaroslav. *Trojí učení o společnosti v Číně*. Praha: Nakl. Václav Petr, 1940.
- 15/ RAMPINI Federico. *Čínské století*. 1. vydání. Praha: Dokořán 2008
ISBN 978-80-7363128-4
- 16/ SCHEU Harald Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného*. 1. vydání. Praha Auditorium 2010. ISBN 978-80-87284-05-6
- 17/ SPENCE Jonathan D. *Chinese Roundabout*, New York, London: W. W. Norton & Company 1992. ISBN 0_393-03355-4
- 18/ SPENCE Jonathan D. *Čína 20. Století*. Praha: Svoboda 1996. ISBN 80-205-0511-3
- 19/ SUCHARČUK G. D., *Dnešní Čína*. 1. vydání. Praha: Svoboda 1971, 1. vydání
- 20/ TOMÁŠEK Michal. *Dějiny čínského práva*. Praha: Academia 2004. ISBN 80-200-1190-0
- 21/ TOMÁŠEK Michal. *Právo zahraničních investic Číně*. 1. vydání. Praha: Academia 1990. ISBN 80-200-0269-3
- 22/ TOMÁŠEK, M. *Právní úprava hospodářských smluv v ČLR*. Arbitrážní praxe. 1989. č. s. 113-114.
- 23/ ULČ Ota. *Čech částečným Číňanem*. 2. vydání upravené a doplněné. Praha: Academia 2004. ISBN 80-200-1272-9
- 24/ Van GULIG Robert. *Záhada čínského bludiště*. 2. vydání, v Knižním klubu první. Praha 1995. ISBN 80-7176-136-2
- 25/ *VŠEOBECNÁ ENCYKLOPEDIÉ* v osmi svazcích, c/f. 1. vydání. Diderot 1999. ISBN 80-9022555-4-X (2. SVAZEK)
- 26/ VOJTA VÍT. *Čínský svět*. 1. vydání 2011 Brno: Ondřej Doležal- nakladatelství Pixl-e 2011. ISBN 978-80-905021-0-9

Právní předpisy:

Ústavy ČLR z roku: 1954, 1975, 1978, 1982 ,

Speciální zákony a předpisy upravující zahraniční investice

Internetové zdroje:

Dostupné na World Wide Web:

- 1/ <http://www.info.gov.hk/eindex.htm>
- 2/ <http://www.legislatii.gov.hk/chice.ht>
- 3/ <http://www.chinaembassy.cz/cze/stranky>
- 4/ <http://www.chinaembassy.cz/cze/zggk/t126978.htm>
- 5/ <http://www.mzv.cz/Peking>
- 6/ http://is.mu.cz/th/61167/pravf_d/final_22.6.TEXT_DISERTACE_2.../
- 5/ <http://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/agreements/conc...>
- 6/ <http://www.bussinesinfo.cz>
- 7/ <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/cina-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1000539>
- 9/ [http://www.britannica.com/EBchecked/topic/112424/Chinese civil service](http://www.britannica.com/EBchecked/topic/112424/Chinese_civil_service)
- 10/ <http://www.eai.nus.edu.sgBB493.pdf-text>
- 11/ <http://www.oecd.org/dataoecd/62/35/44526166.pdf>
- 12/ http://www.businessinfo.cz/cina-vnitropoliticka_charakteristika/2/1000539
- 13/ <http://www.legislatii.gov.hk/chice.htm>
- 14/ <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/macao-vnitropoliticka-charakteristika/2/1001451/>
- 15/ <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/tchaj-wan-vnitropoliticka-charakteristika/2/1001056/>
- 16/ http://www.wikipedia.org/wiki/Soubor_China_a_administrative.png
- 17/ <http://www.google.cz/search?q=beijing+district&hl=cs&client=firefox-a&hs=2WH>
- 18/ <http://www.robejsek.com/czech/publikationen/online/artikel2.pdf>
- 19/ <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/petr-robejsek.php?itemid=11147>
- 20/ <http://byznys.ihned.cz/zpravodajstvi-krize/c1-55069240-vysledkem>

7. Seznam map, schémat a příloh:

- 1/ **Mapa č.1** - Administrativní členění Číny – včetně barevných klíčů
- 2/ **Mapa č.2** - Administrativní členění hlavního města Číny Pekingu – dtto
- 3/ **Schéma č. 1.** Územně správní členění Čínské lidové republiky
- 4/ **Schéma č. 2.** Pravomoci ústředních orgánů státní správy ČLR – využívání kapitálu

Příloha č.1: Návrh zadání magisterské práce

Příloha č.2: BURNS, J.P. Civil Service Reform in China, OECD Journal on Budgeting, Volume 7 – No.1 OECD 2007, ISSN 1608-7143 1

CD ROM